ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 83 (1720) | Аўторак, 16 кастрычніка 1962 года | Цана 4 кап.

Слава Вялікаму Кастрычніку, які адкрыў новую эру ў гісторыі чалавецтва — эру крушэння капіталізму і ўсталявання камунізма!

ЗАКЛІКІ ЦК КПСС да 45-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай Сацыялістычнай рэвалюцыі

1. Няхай жыве 45-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі!

2. Слава Вялікаму Кастрычніку, які адкрыў новую эру ў гісторыі чалавецтва — эру крушэння капіталізму і ўсталявання камунізма!

3. Працоўныя Савецкага Саюза! Усе сілы на ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XXII з'езда КПСС, вялікай праграмы будаўніцтва камуністычнага грамадства!

Наперад, да перамогі камунізма!

4. Няхай жыве марксізм-ленінізм — пераможны сцяг Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, магутная ідэйная зброя працоўных усяго свету!

5. Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

6. Палымянае прывітанне брацкім камуністычным і рабочым партыям — баявому авангарду рабочага класа і ўсіх працоўных!

7. Няхай жыве непарушнае марксісцка-ленінскае адзінства і згуртаванасць вялікай арміі камуністаў усяго свету!

8. Вышэй сцяг пралетарскага інтэрнацыяналізму!

9. Няхай мацнее адзінства дзеянняў рабочага класа і працоўных усіх краін у барацьбе за мір, нацыянальную незалежнасць, дэмакратыю і сацыялізм!

10. Свабоду ахвярам рэакцыі, вязням капіталу!

11. Народы свету! Змагайцеся за поўную і канчатковую ліквідацыю ганебнай сістэмы каланіяльнага рабства!

12. Народы ўсіх краін! Будзьце пільныя, выкрывайце імперыялістычных падпальшчыкаў вайны! Яшчэ больш актыўна змагайцеся за забеспячэнне трывалага і непарушнага міру!

13. Народы ўсіх краін! Рашуча змагайцеся за ўсеагульнае і поўнае раззбраенне!

14. Народы ўсіх краін! Патрабуйце заключэння германскага мірнага дагавору і ператварэння Заходняга Берліна ў вольны дэмілітарызаваны горад!

15. Няхай жыве сусветная сацыялістычная сістэма — дзецішча міжнароднага рабочага класа, магутная садружнасць свабодных, суверэнных народаў, якія ідуць па шляху сацыялізма і камунізма!

16. Брацкае прывітанне працоўным Кітайскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж вялікімі народамі Савецкага Саюза і Кітая!

17. Брацкае прывітанне працоўным Народнай Рэспублікі Албаніі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і албанскім народамі!

18. Брацкае прывітанне працоўным Народнай Рэспублікі Балгарыі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і балгарскім народамі!

19. Брацкае прывітанне працоўным Венгерскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і венгерскім народамі!

20. Брацкае прывітанне працоўным Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам, якія будуюць сацыялізм, змагаюцца за мірнае аб'яднанне сваёй краіны на дэмакратычных асновах! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і в'етнамскім народамі!

21. Брацкае прывітанне працоўным Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і германскім народамі!

Няхай жыве Германская Дэмакратычная Рэспубліка!

22. Брацкае прывітанне працоўным Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм, змагаюцца за мірнае аб'яднанне сваёй краіны на дэмакратычных асновах! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і карэйскім народамі!

23. Брацкае прывітанне працоўным Мангольскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і мангольскім народамі!

24. Брацкае прывітанне працоўным Польскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і польскім народамі!

25. Брацкае прывітанне працоўным Румынскай Народнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і румынскім народамі!

26. Брацкае прывітанне працоўным Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі, якія будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непарушная дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і чэхаславацкім народамі!

27. Брацкае прывітанне гераічнаму народу Кубы, які стаў на шлях будаўніцтва сацыялізма, самаадданна адстайвае свабоду і незалежнасць сваёй радзімы ад агрэсіўных замахаў амерыканскіх імперыялістаў!

Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж савецкім і кубінскім народамі!

28. Брацкае прывітанне працоўным Федэратыўнай Народнай Рэспублікі Югаславіі! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва савецкага і югаслаўскага народаў у інтарэсах барацьбы за мір і сацыялізм!

29. Гарачае прывітанне вялікаму індыйскаму народу! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Індыі!

30. Гарачае прывітанне вялікаму інданезійскаму народу! Няхай развіваецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Інданезіі!

31. Гарачае прывітанне лаоскаму народу, які стаў на шлях стварэння нейтральнага, незалежнага і дэмакратычнага Лаоса!

32. Гарачае прывітанне народам Бірмы, Цэйлона, Камбоджы, якія змагаюцца за мір і ўмацаванне нацыянальнай незалежнасці сваіх краін!

33. Гарачае прывітанне афганскаму народу! Няхай мацнеюць і развіваюцца дружалюбныя, добрасуседскія адносіны паміж Савецкім Саюзам і Афганістанам!

34. Гарачае прывітанне народу Йеменскай Арабскай Рэспублікі, які самаадданна змагаецца за свабоду і незалежнасць сваёй радзімы!

35. Гарачае прывітанне народам арабскіх краін, якія змагаюцца за поўную ліквідацыю каланіялізму і ўмацаванне сваёй незалежнасці!

36. Гарачае прывітанне мужнаму народу Алжыра! Няхай развіваецца і мацнее дружба паміж народамі Савецкага Саюза і Народнай Дэмакратычнай Алжырскай Рэспублікі!

37. Гарачае прывітанне народам свабодных афрыканскіх дзяржаў, якія самаадданна змагаюцца за ўмацаванне сваёй незалежнасці!

38. Гарачае прывітанне кангалезскаму народу, які змагаецца за незалежнасць і адзінства кангалезскай дзяржавы!

39. Гарачае прывітанне народам Лацінскай Амерыкі, якія змагаюцца супраць імперыялізму, за ўмацаванне незалежнасці сваіх краін!

40. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва народаў Англіі, Злучаных Штатаў Амерыкі, Францыі і Савецкага Саюза ў інтарэсах трывалага міру ва ўсім свеце!

41. Гарачае прывітанне працоўным і ўсім прагрэсіўным сілам Федэратыўнай Рэспублікі Германіі, якія змагаюцца супраць мілітарызму і адраджэння фашызму!

42. Няхай развіваюцца і мацнеюць дружалюбныя адносіны паміж народамі Савецкага Саюза і Італіі!

43. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Фінляндскай Рэспублікі!

44. Няхай развіваюцца і мацнеюць дружалюбныя адносіны паміж савецкім народам і народамі Швецыі, Нарвегіі, Даніі, Ісландыі!

45. Няхай жыве дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Аўстрыі!

46. Гарачае прывітанне японскаму народу, які змагаецца супраць амерыканскіх ваенных баз на сваёй тэрыторыі, за мір і дружбу з суседнімі дзяржавамі!

47. Няхай жыве ленінская міралюбівая знешняя палітыка Савецкага Саюза!

48. Няхай жывуць авеяныя славай перамог доблесныя Савецкія Узброеныя Сілы!

49. Савецкія воіны! Дабівайцеся новых поспехаў у баявой і палітычнай падрыхтоўцы, будзьце заўсёды гатовы знішчыць любога агрэсара!

50. Няхай жыве непарушны саюз рабочага класа і калгаснага сялянства нашай краіны!

51. Няхай жыве і мацнее непарушнае адзінства і брацкая дружба народаў СССР!

52. Працоўныя Савецкага Саюза! Усе сілы на стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма!

53. Працоўныя Савецкага Саюза! Шырэй размах усенароднага сацыялістычнага спаборніцтва! Датэрмінова выканаем план чацвёртага года сямігодкі!

54. Слава калектывам і ўдарнікам камуністычнай працы, перадавікам і наватарам вытворчасці!

55. Працоўныя Савецкага Саюза! Усямерна ўмацоўвайце сацыялістычную ўласнасць — аснову магутнасці нашай краіны і далейшага росту дабрабыту народа!

56. Працоўныя Савецкага Саюза! Змагайцеся за няўхільнае ажыццяўленне прынцыпу будаўнікоў камунізма: хто не працуе, той не есць!

57. Працоўныя Савецкага Саюза! Настойліва павышайце прадукцыйнасць працы! Змагайцеся за найбольшы прырост і павышэнне якасці прадукцыі пры найменшых затратах працы і матэрыяльных рэсурсаў!

58. Работнікі прамысловасці, будаўніцтва і транспарту! Ажыццяўляйце комплексную механізацыю і аўтаматызацыю, смялей укараняйце ў вытворчасць дасягненні навукі, тэхнікі і перадавы вопыт!

59. Працоўныя Савецкага Саюза! Дабівайцеся эканомнага выдаткавання дзяржаўных сродкаў! Змагайцеся з безгаспадарчасцю, празмернасцямі і марнатраўствам!

60. Работнікі прамысловасці, сельскай гаспадаркі, будаўніцтва і транспарту! Змагайцеся за найбольш разумнае і эканомнае выкарыстанне капітальных укладанняў! Сканцэнтроўвайце рэсурсы на важнейшых пускавых будоўлях!

61. Савецкія металургі і гарнякі! Павялічвайце здабычу руды, вытворчасць чыгуну, сталі, пракату, труб, каляровых і рэдкіх металаў!

62. Савецкія энергетыкі, будаўнікі і мантажнікі электрастанцый і электрасетак! Забяспечвайце апераджальныя тэмпы выпрацоўкі электраэнергіі, зніжайце кошт будаўніцтва і эксплуатацыі энергасістэм!

63. Работнікі машынабудавання і прыборабудавання! Настойліва змагайцеся за тэхнічнае пераўзбраенне народнай гаспадаркі! Хутчэй асвойвайце выпуск найноўшых машын і прыбораў!

64. Работнікі нафтавай і газавай прамысловасці! Дадзім краіне больш нафты і газу!

65. Савецкія геолагі! Хутчэй адкрывайце незлічоныя багацці нашай Радзімы!

66. Работнікі вугальнай прамысловасці! Змагайцеся за максімальнае выкарыстанне горнай тэхнікі! Зніжайце сабекошт і паляпшайце якасць вугалю!

67. Работнікі хімічнай прамысловасці! Хутчэй уводзьце ў строй і асвойвайце новыя магутнасці! Павялічвайце выпуск дабротных тавараў, больш выпрабляйце мінеральных угнаенняў!

68. Савецкія будаўнікі! Вышэй тэмпы і якасць будаўнічых работ! Будуйце дабротныя, прыгожыя і эканамічныя будынкі і збудаванні!

69. Работнікі прамысловасці будаўнічых матэрыялаў! Развівайце будаўнічую індустрыю! Павялічвайце выраб цэменту, новых будаўнічых матэрыялаў і зборных канструкцый!

70. Работнікі лясной, дрэваапрацоўчай і папяровай прамысловасці! Дадзім краіне больш драўніны, мэблі, цэлюлозы і паперы высокай якасці!

71. Работнікі лёгкай і харчовай прамысловасці! Павялічвайце вытворчасць, расшырайце асартымент, паляпшайце якасць тавараў і прадуктаў харчавання!

72. Работнікі рыбнай прамысловасці! Павялічвайце ўлоў рыбы, паляпшайце якасць і зніжайце сабекошт рыбных прадуктаў!

73. Работнікі савецкага транспарту! Удасканальвайце і аснашчайце транспарт сучаснымі тэхнічнымі сродкамі! Скарачайце тэрміны дастаўкі грузаў, лепш абслугоўвайце пасажыраў!

74. Работнікі сувязі! Развівайце і ўдасканальвайце сродкі сувязі! Паляпшайце абслугоўванне насельніцтва!

75. Калгаснікі і работнікі саўгасаў! Даражыце гонарам хлебароба! Сваёй самаадданай працай умацоўвайце грамадскую гаспадарку, павялічвайце вытворчасць сельскагаспадарчых прадуктаў!

76. Гонар і слава працаўнікам сельскай гаспадаркі, якія паспяхова выканалі і перавыканалі планы продажу дзяржаве прадуктаў земляробства і жывёлагадоўлі!

77. Работнікі сельскай гаспадаркі! Поўнасцю выкарыстоўвайце перавагі новай сістэмы кіравання! Настойліва змагайцеся за далейшы ўздым усіх галін сельскай гаспадаркі!

78. Калгаснікі і работнікі саўгасаў! Усямерна развівайце грамадскую жывёлагадоўлю! Павялічвайце вытворчасць мяса, малака, масла, яек і іншай прадукцыі!

79. Калгаснікі, работнікі саўгасаў, сельскія механізатары! Смялей укараняйце механізацыю, дасягненні навукі і перадавы вопыт! Настойліва вучыцеся кіраваць механізмамі, беражыце і добра выкарыстоўвайце тэхніку!

80. Калгаснікі і калгасніцы! Развівайце калгасную дэмакратыю! Калгас — школа камунізма для сялянства!

81. Працаўнікі цалінных зямель! Змагайцеся за павышэнне культуры земляробства! Усямерна развівайце грамадскую жывёлагадоўлю!

82. Работнікі гандлю, грамадскага харчавання і камунальна-бытавой гаспадаркі! Змагайцеся за высокую культуру абслугоўвання насельніцтва!

83. Работнікі савецкіх устаноў! Узмацняйце арганізатарскую і выхаваўчую работу ў масах! Выкараняйце бюракратызм, чула адносьцеся да патрэб і запатрабаванняў працоўных!

84. Работнікі навукі і вышэйшых навучальных устаноў! Змагайцеся за далейшы росквіт навукі, за тэхнічны прагрэс! Рыхтуйце спецыялістаў, вартых эпохі камунізма!

Слава перадавой савецкай навуцы!

85. Слава савецкім вучоным, канструктарам, інжынерам, тэхнікам і рабочым — стваральнікам выдатных касмічных караблёў!

Слава доблесным савецкім касманаўтам!

86. Дзеячы літаратуры і мастацтва! Змагайцеся за высокую ідэйнасць твораў і мастацкае майстэрства, за цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа!

87. Работнікі друку, радыё і тэлебачання, выдавецтваў і культурна-асветных устаноў! Будзьце баявымі памочнікамі партыі ў яе барацьбе за перамогу камунізма!

88. Работнікі народнай асветы! Павышайце якасць навучання дзяцей, выхоўвайце іх у духу працавітасці, калектывізму, адданасці справе камунізма!

89. Медыцынскія работнікі! Паляпшайце работу лячэбных і санітарных устаноў! Укараняйце ў практыку найноўшыя дасягненні медыцынскай навукі!

90. Няхай жыве наша агульнанародная сацыялістычная дзяржава!

91. Няхай развіваецца і мацнее савецкая сацыялістычная дэмакратыя!

92. Савецкія прафсаюзы! Развівайце актыўнасць рабочага класа і інтэлігенцыі ў барацьбе за пабудову камунізма! Нястомна клапаціцеся аб павышэнні камуністычнай свядомасці, далейшым уздыме дабрабыту і культурнага ўзроўню працоўных!

Няхай жывуць савецкія прафсаюзы — школа камунізма!

93. Няхай жывуць савецкія жанчыны — актыўныя будаўнікі камуністычнага грамадства!

94. Няхай жыве Ленінскі камсамол — верны памочнік і рэзерв Камуністычнай партыі!

95. Юнакі і дзяўчаты! Настойліва вучыцеся працаваць і жыць па-камуністычнаму!

Няхай жыве слаўная савецкая моладзь!

96. Піянеры і школьнікі! Настойліва авалодвайце ведамі, любіце і паважайце працу! Рыхтуйцеся стаць актыўнымі барацьбітамі за справу Леніна, за камунізм!

97. Камуністы і камсамольцы! Будзьце ў авангардзе ўсенароднай барацьбы за пабудову камунізма ў СССР!

98. Слава вялікаму савецкаму народу — доблеснаму будаўніку камунізма, мужнаму змагару за мір і шчасце ўсіх людзей на зямлі!

99. Няхай жыве вялікае непарушнае яднанне партыі і народа!

100. Няхай жыве Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік!

101. Няхай жыве наш родны Савецкі ўрад!

102. Няхай жыве створаная Леніным слаўная Камуністычная партыя Савецкага Саюза!

103. Няхай жыве камунізм, які ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць, Брацтва і Шчасце ўсіх народаў!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

НА СЦЭНЕ КРАМЛЁЎСКАГА ТЭАТРА

Масквічы добра ведаюць Беларускі драматычны тэатр імя Якуба Коласа. Гэты творчы калектыў чатыры разы выступаў са сваімі справаздачамі перад гледачамі сталіцы. Некалькі дзён назад тэатр зноў выступіў у Маскве. У Крамлёўскім тэатры беларускія артысты паказалі драму П. Данілава «Лявоніха», якая прысвечана далёкаму мінуламу беларускай вёскі.

Галоўныя ролі ў спектаклі выконвалі артысты З. Канапелька, Г. Гарбук, Ф. Шмакаў, Л. Куцькіна, М. Звездачотаў і іншыя.

На спектаклі, які прайшоў з вялікім поспехам, прысутнічалі таварышы Л. І. Брэжнеў, Ф. Р. Казлоў, А. М. Касыгін, М. В. Падгорны, Д. С. Палянскі, М. А. Суслаў, М. С. Хрушчоў, Ш. Р. Рашыдаў, К. Т. Мазураў, В. П. Мжаванадзе, У. В. Шчарбіцкі, Л. Ф. Ільічоў, А. М. Шалепін.

РАДАСНЫ РЫТМ

Рабочыя цэха афсетных машын Мінскага паліграфічнага камбіната ўключыліся ў перадкастрычніцкае спаборніцтва. Спраў у паліграфістаў шмат. Акрамя звычайнай кніжнай прадукцыі, трэба датэрмінова здаць у кнігагандлёвыя арганізацыі плакаты, юбілейныя шматкаляровыя паштоўкі, серыю фотапаштовак «Па цудоўных мясцінах Беларусі». Гэта работа патрабуе ўмення і вялікай дакладнасці выканання.

Менавіта гэты бок больш за ўсё хвалюе калектыў цэха.

Як заўсёды, уперадзе спаборнічаючых ідзе брыгада камуніста Міхаіла Піскуна. Вось ён стаіць на масціку машыны, падцягнуты і сканцэнтраваны. Брыгада занята выпускам перадсвяточнай прадукцыі. За выдатную якасць усім членам уручаны пераходныя вымпелы.

На першы погляд здаецца, што работа ля афсетнай машыны — пакуль самай дасканалай у паліграфіі — не ўяўляе нічога асаблівага, толькі наглядвай за падаючым механізмам. Але гэта не так. Друкар заўсёды заклапочаны якасцю фарбаў, тэмпературным рэжымам.

Кожную раніцу перад пачаткам работы ў Міхаіла Піскуна невялікая лятучка. Трэба пагаварыць, што перашкаджае весці работу на вялікіх хуткасцях, падумаць аб прафілактыцы, аб аглядзе механізмаў. У брыгадзе працуюць па метаду вядомага станочніка А. Віташкевіча — самі вядуць наладку і дробны рамонт, скарачаючы час вымушанага прастою машыны.

У вядомага друкара, між іншым ёсць сур'ёзныя канкурэнты. Стараючыся не адстаць ад Міхаіла Піскуна, ідзе брыгада Віктара Таранава. Яна выдатна і ў прызначаны тэрмін адрукавала плакат мастака Л. Замаха «Слава Вялікаму Кастрычніку».

Работа ў цэху кіпіць, настрой прыўзняты. Нездарма гавораць друкары: «У цэху ў нас напружаны, радасны рытм працы...»

М. САВІЧ.

Насустрач з'ездам кінематаграфістаў

МАСТАЦТВУ — МАЛАДОСЦЬ ДУШЫ

Л. ГОЛУБ, кінарэжысёр, намеснік старшыні аргбюро Саюза кінаработнікаў БССР

У ДУШЫ КОЖНАГА кінаработніка жыве цяпер пастаяннае хваляванне за лёс і шляхі развіцця савецкага кінамастацтва. І гэта стане галоўнай тэмай вялікай творчай размовы на нашым рэспубліканскім, і тым больш, — на Усесаюзным з'ездах кінематаграфістаў.

У пастанове ЦК КПСС «Аб мерах па паляпшэнню кіраўніцтва развіццём мастацкай кінематаграфіі» гаворыцца аб буйных недахопах у нашым кінамастацтве. Недахопы гэтыя, перш за ўсё, праяўляюцца ў якасці фільмаў. Натуралістычная бяскрыласць, ілюстрацыйнасць, убогае рамесніцтва і штампы — нашы пастаянныя ворагі, якім мы яшчэ толькі аб'явілі вайну. Тут трэба будзе вытрымаць цяжкія баі, зыход якіх будзе вырашан магчыма не сёння і не заўтра. Вельмі глыбока зайшла хвароба крытыкабоязі і дабрадушнасці, каб адным узмахам хірургічнага нажа можна было лёгка яе аперыраваць.

ЦЭНТРАЛЬНЫ Камітэт нашай партыі паставіў перад кінематаграфістамі задачу — рэзка павысіць ідэйна-мастацкую якасць фільмаў, карэнным чынам перабудаваўшы, у першую чаргу, аснову сцэнарнай справы. Іменна сцэнарыі вызначалі, вызначаюць і будуць вызначаць ідэйна-творчую якасць фільмаў. Але да сцэнарнай творчасці чамусьці менш за ўсё ставіліся сур'ёзныя патрабаванні. Лічылася, што сцэнарый можа напісаць амаль кожны, хто пажадае паспрабаваць сілы ў гэтым «агульнадаступным» жанры; што сцэнарый, маўляў, «даспявае», «дапрацоўваецца», «абкатваецца» ў час здымкаў. А таму не лічылася за загану запускаць сцэнарыі ў вытворчасць недапрацаванымі.

Каштавала ўсё гэта вельмі дорага. Марна выдаткоўваліся грошы, растрачваліся час і сілы вялікіх пастановачных калектываў, калі з-за дапрацоўкі сцэнарыя спыняліся здымкі і адзняты матэрыял пераздымаўся па дапрацаванаму варыянту. Расцягваліся вытворчыя тэрміны, разбухалі каштарысы, людзі трацілі ўпэўненасць у канчатковым выніку сваёй работы.

Самае ж галоўнае — у сцэнарнай творчасці насаджалася безадказнасць. Аўтараў прывучалі пісаць прыблізныя сцэнарыі ў надзеі, што яны «дапрацуюцца» ў час здымкаў. Вось чаму ў Пастанове ЦК КПСС сцэнарнай праблеме ўдзелена вельмі вялікая ўвага, бо гэтую справу нельга далей пускаць на самацёк і весці бескантрольна. Тут патрэбна вялікая арганізатарская і творчая работа. Сцэнарныя аддзелы, якія існавалі да гэтага часу, не маглі па-сапраўднаму яе наладзіць. Зараз работа сцэнарных аддзелаў рашуча перабудоўваецца. На студыі «Беларусьфільм», як і на ўсіх іншых студыях, ствараецца рэдакцыйная калегія ў асноўным з пісьменнікаў, якім па душы сцэнарная творчасць.

Варта адзначыць, што сцэнарная праблема на нашай студыі крыху рушыла наперад. Студыя здымае цяпер пяць фільмаў і ў бліжэйшы час запускае ў вытворчасць яшчэ не менш трох карцін.

Такога становішча на «Беларусьфільме» не было за ўсе пасляваенныя гады. Новае кіраўніцтва студыі прыклала нямала намаганняў, каб вывесці сцэнарную справу з катастрафічнага прарыву. І ў многім гэтыя намаганні апраўдаліся.

Рэдакцыйная калегія павінна цяпер увесь час падтрымліваць узровень вытворчай загрузкі студыі, забяспечваючы яе новымі сцэнарыямі. Работа гэта выключна складаная. Бо важна не толькі, каб вытворчы канвеер студыі ішоў без спынення. Гэты канвеер, у першую чаргу, павінен выпускаць высакаякасную прадукцыю. А для гэтага патрабуюцца не менш высакаякасныя сцэнарыі. Наўрад ці пад сілу адной калегіі забяспечыць іх падрыхтоўку. Трэба, каб на дапамогу ёй прыйшлі беларускія пісьменнікі, рэжысёры студыі, Саюз кінаработнікаў БССР.

Бо як было раней. Многія рэжысёры лічылі, што сцэнарны аддзел павінен забяспечыць іх сцэнарыямі. У прынцыпе гэта было быццам і правільна, на практыцы ж атрымлівалася дрэнна. Рэжысёры часта адмаўляліся ад сцэнарыяў, падрыхтаваных аддзелам таму што яны не супадалі з іх творчымі крытэрыямі, і сцэнарыі асядалі на паліцах, нягледзячы на затрачаны час, грошы і творчую энергію аўтараў і рэдактараў.

Відавочна, будзе больш правільна прыцягваць рэжысёраў да ўдзелу ў стварэнні сцэнарыяў, пачынаючы прама з тэматычнай заяўкі. Ва ўсякім выпадку рэжысёраў неабходна знаёміць з кожнай тэматычнай заяўкай, каб з самага пачатку вызначыць, хто з іх «бачыць» і прымае тэму, задуму, а тым самым — і будучы сцэнарый.

А яшчэ было б лепш, калі б рэжысёры самі шукалі блізкіх сабе аўтараў ці іх літаратурныя творы, па якіх можна было ствараць сцэнарыі і фільмы. Толькі пры такіх умовах работа рэдакцыйнай калегіі будзе больш мэтанакіраванай і прадукцыйнай. Без актыўнага ўдзелу рэжысёраў у падрыхтоўцы сцэнарыяў калегія мала чым будзе адрозніваецца ад сцэнарнага аддзела.

Гэта, зразумела, не значыць, што калегіі трэба ісці на повадзе густавай стыхіі рэжысёраў. Калегія павінна праводзіць прынцыповую рэпертуарную лінію, якая вынікае з творчых задач беларускай кінастудыі.

На жаль, ужо ёсць факты, калі рэжысёрская прыхільнасць да таго ці іншага сцэнарыя парушыла рэпертуарную лінію студыі. Так з пяці карцін, што знаходзяцца цяпер у вытворчасці, няма амаль ніводнай, якая мела б непасрэднае дачыненне да жыцця беларускага народа.

Думаецца, што сцэнарная праблема павінна быць вельмі сур'ёзна абмеркавана на нашым рэспубліканскім з'ездзе, бо ў першую чаргу ад яе бываюць усе нягоды і поспехі.

СЦЭНАРНАЯ творчасць звязана яшчэ і з іншымі аспектамі сённяшняга кінамастацтва — наватарскімі пошукамі, што «напальваюць» сучасную творчую атмасферу. Савецкае мастацтва, у тым ліку і кіно, сёння ўзнялося на такі ўзровень развіцця, што яму цяжка ўжо знаходзіцца ў рамках старых кананічных форм. Унутранае кіпенне творчых працэсаў стварае такі моцны ціск на сценкі старых пасудзін, што так і глядзі яны разляцяцца пад націскам неўтаймаванай сілы перагрэтай пары...

Працэс ломкі старога абсалютна нармальны. Гэта было, ёсць і будзе. Кожная эпоха, кожнае новае пакаленне прыходзіць у мастацтва са сваім бачаннем і асэнсаваннем жыцця. І сёння ў наша кінамастацтва прыйшлі новыя пакаленні, уліліся маладыя свежыя сілы. Яны па-свойму хочуць заявіць і зацвердзіць сябе ў мастацтве, па-свойму імкнуцца паказаць наша жыццё. Толькі гэтым можна растлумачыць з'яўленне «Балады аб салдаце», «Чыстага неба» і некаторых іншых фільмаў, адзначаных сапраўдным наватарствам.

Але ёсць наватарства і «наватарства». Другое, падкае на моду, б'е на сенсацыю, гоніцца за фармальнай вытанчанасцю, ствараючы тым самым у мастацтве атмасферу творчага стыляжніцтва і ажыятажу. Гэта другое «наватарства» нярэдка пагражае выцісныць першае і не па праву заняць яго месца ў мастацтве.

Я лічу, што толькі ў нетрах псеўданаватарства магла ўзнікнуць «тэорыя» «дэдраматызацыі», вельмі модная ў асяроддзі некаторых маладых кінематаграфістаў. Далоў сюжэт! Далоў фабулу! Анафема ўсяму, што «скоўвае» свабодны паток жыцця ў творах мастацтва. Ганьба тым, хто стварае «займальныя» фільмы!..

Так, ці прыблізна так гучыць некалькі грубаватая расшыфроўка гэтай, з дазволу сказаць, «тэорыі», узятай, дарэчы, напракат з магазіна «модных плыняў» упадніцкага буржуазнага мастацтва. З'яўленне яе на Захадзе нікога не здзіўляе. Там, дзе брудную мешкавіну, упрыгожаную ўтылём, ставяць вышэй за творы Рафаэля — няма месца пакланенню перад гармоніяй цэлага перад эстэтычнай дасканаласцю. Маральнаму распаду спадарожнічае маразм эстэтычны.

Але некаторая частка і нашай творчай моладзі яшчэ жуе гэтую «модную» жвачку, імкнучыся перанесці чужое нам на нашу глебу. Я гавару аб той частцы моладзі, якая прыйшла ў мастацтва са школьнай парты (дзесяцігодка — інстытут кінематаграфіі — студыя) і не мае яшчэ за плячыма ні жыццёвага вопыту, ні вынашаных ідэйных і эстэтычных крытэрыяў. Ёй яшчэ вельмі цяжка напоўніць свае творы жыццёвым зместам (жыцця ж яна яшчэ, па сутнасці, не ве-

(Заканчэнне на 4-й стар.)

НЕЗАБЫЎНЫ 1812-ы

У АРЭОЛЕ НЕЎМІРУЧАЙ СЛАВЫ

Савецкі народ з павагай адносіцца да гераічных подзвігаў сваіх продкаў у барацьбе супраць чужаземных захопнікаў. Сярод гэтых подзвігаў у арэоле неўміручай славы паўстаюць падзеі Айчыннай вайны 1812 года.

Велізарная армія стаўленіка рэакцыйнай французскай буржуазіі Напалеона вераломна, без аб'яўлення вайны, уварвалася на тэрыторыю Расіі. Захопнікі хацелі заваяваць нашу краіну, пазбавіць яе нацыянальнай незалежнасці, ператварыць яе ў прыдатак буржуазнай Францыі. Яны былі ўпэўнены ў перамозе, бо ім ужо ўдалося заняволіць усе буйнейшыя краіны еўрапейскага кантынента. Да таго ж працяглыя войны пачатку XIX стагоддзя аслабілі Расію, якая не мела саюзнікаў, і супраць 640-тысячнай арміі Напалеона здолела сканцэнтраваць на сваіх заходніх рубяжах толькі 218 тысяч салдат.

Пад грукат баявых барабанаў «вялікая армія» ўпэўнена рушыла ў глыбіню Расіі. Бронзавыя арлы сядзелі на дрэўках сцягаў над стракатымі палкамі французскай, аўстрыйскай, прускай, баварскай, саксонскай, партугальскай конніцы і пяхоты. Сытыя коні цягнулі 1.400 гармат. Рыпелі цяжкія вазы, гружаныя боепрыпасамі...

А праз пяць месяцаў за заходнюю мяжу Расіі выйшлі толькі разрозненыя групы змучаных, знясіленых галодных салдат — усяго некалькі тысяч чалавек. Гэта было ўсё, што засталося ад «вялікай арміі». Напалеон, які лічыў сябе непераможным палкаводцам і прэтэндаваў на панаванне над усім светам, пераапрануўшыся ў адзенне простага афіцэра, яшчэ раней уцёк у Францыю, пакінуўшы ў Расіі і сваю славу, і свае паперы, і нарабаванае багацце.

Ваколіцы Смаленска і Вязьмы, Барадзінскае поле, пералескі каля Малаяраслаўца, старая Смаленская дарога, аснежаныя палі пад Барысавам і хвалі Бярэзіны сталі могілкамі для захопнікаў, якія незадоўга перад тым пераможна маршыравалі па краінах Еўропы.

Многія сучаснікі тых падзей, многія буржуазныя гісторыкі пазнейшых часоў не маглі зразумець, якая сіла перамагла непераможную дагэтуль «вялікую армію», не маглі растлумачыць, як здарылася, што аслабленая прыгонніцкая Расія ва ўмовах абвостраных класавых супярэчнасцей не толькі адстаяла сваю незалежнасць, ушчэнт разграміўшы ворага, але і здолела вызваліць з напалеонаўскага ярма народы Еўропы.

Розныя тлумачэнні, у тым ліку і такое, што быццам бы напалеонаўскую армію загубілі маразы, былі далёкімі ад гістарычнай праўды.

Гістарычную праўду ў поўнай меры аднавіла савецкая гістарычная навука. Яна паказала сапраўднага героя неўміручай эпапеі 1812 года. Гэты герой — народ.

Народ узняўся на справядлівую Айчынную вайну супраць чужаземных захопнікаў. Непераможная сіла народа, яго самаадданая барацьба, яго палымяная любоў да радзімы дазволіла пераадолець надзвычайныя цяжкасці і поўнасцю разграміць ворага. Воля народа прымусіла цара насуперак яго ўласнаму жаданню паставіць на чале рускіх войск М. І. Кутузава. Выдатны палкаводзец і вопытны дзяржаўны дзеяч, ён добра разумеў народны характар вайны, верыў, што народ непераможны і ўдала накіроўваў усе патрыятычныя намаганні народных мас у рэчышча перамогі.

Рашаючая роля ў разгроме ворага належыць рускаму народу, які прыняў на сябе асноўны цяжар барацьбы. Але ў Айчыннай вайне 1812 года з вялікай сілай праявілася баявая садружнасць многіх народаў Расіі. У гэтай садружнасці разам з рускім народам супраць агульнага ворага змагаўся і беларускі народ.

Свае першыя ўдары напалеонаўскія захопнікі абрушылі на Беларусь. Яна з самага пачатку вайны стала арэнай жорсткіх баёў. Французскія войскі рабавалі гарады і вёскі, катавалі і забівалі мірных жыхароў. Адзін з сучаснікаў так апісваў бясчынствы захопнікаў у Віцебску і яго ваколіцах: «Палаючыя навокал вёскі і прадмесці горада, вуліцы, усланыя раненымі і мёртвымі, палі, пакрытыя многімі тысячамі трупаў, грабяжы і гвалты ў горадзе і на вёсках, забойствы бяззбройных у іх дамах...»

Беларускі народ не пажадаў заставацца пад ярмом напалеонаўскіх захопнікаў, разам з рускім народам і іншымі народамі Расіі ён змагаўся супраць агульнага ворага.

Жыхары беларускіх гарадоў і вёсак пры набліжэнні ворага знішчалі пасевы і, нічога не пакідаючы захопнікам, хаваліся па лясах. У першыя ж тыдні вайны на Беларусі пачалі дзейнічаць партызанскія атрады. Яны нападалі на варожыя патрулі, знішчалі фуражыраў, грамілі абозы праціўніка.

Адзін з напалеонаўскіх генералаў пісаў, што ў Віцебску «каб здабыць харчаванне, прыходзілася пасылаць коней за дзесяць — дванаццаць льё ад горада. Жыхары, якія засталіся, усе ўзброіліся, ніякіх транспартных сродкаў нельга было знайсці».

Многія палкі і дывізіі рускай арміі былі сфарміраваны на тэрыторыі Беларусі і амаль поўнасцю складаліся з беларусаў. Сфарміраваныя на Віцебшчыне, чатыры палкі 3-й пяхотнай дывізіі на Барадзінскім полі абаранялі славутыя «Баграціёнавы флешы», адбіваючы атакі ворагаў, як сведчаць афіцыйныя данясенні, «з адчайнай мужнасцю». 24-я дывізія, якая складалася з сялян Мінскай губерні, з выключным гераізмам змагалася ў цэнтры пазіцыі рускіх войск каля «батарэй Раеўскага». Салдаты-беларусы разам са сваімі рускімі братамі грамілі напалеонаўскіх захопнікаў і ў Барадзінскай бітве, і ў іншых баях.

У час контрнаступлення рускай арміі беларускія партызаны ўзмацнілі свае ўдары па ворагу. Супраць напалеонаўскіх захопнікаў змагаліся і сяляне вёскі Вараньki на Віцебшчыне, і сяляне вёсак Смалявічы, Маканы, Кляўкі, Старасёлы на Барысаўшчыне. Баявую дзейнасць сялян-партызан вёскі Жарцы на Полаччыне адзначыў Барклай дэ Толі. Насельніцтва Магілёўскай губерні за сваю патрыятычную дзейнасць заслужыла падзяку М. І. Кутузава.

У час суровых выпрабаванняў беларускі народ, як і заўсёды, быў разам з рускім народам. Сумесная барацьба супраць агульных ворагаў яшчэ больш узмацняла цесныя сувязі народаў-братоў.

Гэтая барацьба скончылася поўным крахам захопніцкіх планаў французскай рэакцыйнай буржуазіі і разгромам напалеонаўскай імперыі.

Савецкі народ, адзначаючы 150-годдзе неўміручага подзвігу сваіх продкаў, ганарыцца іх бліскучай перамогай, якая складае адну са слаўных старонак гісторыі нашай Радзімы.

Гэты подзвіг з'яўляецца наглядным урокам і перасцярогай усім тым, хто ў нашы дні імкнецца развязаць новую захопніцкую вайну.

Не раз прэтэндэнты на панаванне над светам, падымаючы зброю супраць нашай Радзімы, спрабавалі выправіць «памылкі» сваіх папярэднікаў. Але яны заўсёды сустракалі непераадольную сілу народаў-братоў, якія на чале з вялікім рускім народам давалі захопнікам сакрушальны адпор. Спроба гітлераўскіх захопнікаў устанавіць сваё панаванне над светам таксама скончылася поўным праваламі разгромам агрэсараў.

У нашы дні ролю прэтэндэнтаў на панаванне над светам узялі на сябе рэакцыйныя імперыялістычныя колы ЗША. Забыўшыся пра ўрокі гісторыі, яны ствараюць агрэсіўныя блокі з мэтай развязаць захопніцкую вайну супраць Савецкага Саюза і іншых сацыялістычных краін.

150 год таму назад наш народ, прыгнечаны самаўладствам і памешчыкамі, ва ўмовах адсталай прыгонніцкай Расіі перамог магутнага ворага, калі той зрабіў спробу заняволіць яго.

Але ж хіба можна параўнаць прыгонніцкія часы з нашай сучаснасцю!

Вызваленыя Вялікім Кастрычнікам ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту, народы нашай краіны стварылі магутнейшую дзяржаву і пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі паспяхова ажыццяўляюць велічную праграму будаўніцтва камуністычнага грамадства.

У сваёй мірнай творчай працы савецкі народ дасягнуў сусветна-гістарычных поспехаў, паказаўшы чалавецтву, што магчымасці людзей, вызваленых ад капіталістычнага прыгнёту, бязмежныя. Мірная творчая праца савецкага народа сустракае падтрымку ўсіх сумленных людзей свету. Новым прэтэндэнтам на панаванне над светам трэба зразумець, што вырашаць лёс народаў будуць не яны. Спробы развязаць новую захопніцкую вайну прынясуць агрэсарам толькі пагібель.

Л. АБЕЦАДАРСКІ,
загадчык кафедры гісторыі БССР БДУ імя Ул. І. Леніна.

З ПРАЦОЎНАЙ ПЕРАМОГАЙ!

Усю дарогу ішоў дождж. Зямля размякла, нібы той кісель. І гняды ледзь цягнуў воз. Можна было перачакаць дождж пад кашлатымі ялінамі. Ды гэта не ў характары Міхася Пракаповіча. У калгасным клубе яго чакаюць гледачы. 30 гадоў працуе ён кінамеханікам і за гэты час ні разу не падвёў сваіх гледачоў.

Да клуба ён дабраўся мокры да ніткі, але, як заўжды, бадзёры і вясёлы. Хутка пераматаў кінастужкі, зарадзіў апараты. У вызначаны час сеанс пачаўся.

Умелы прапагандыст карцін, ён здолеў выхаваць у калгаснікаў любоў да сельскагаспадарчых фільмаў. Неяк ён дэманстраваў фільм аб прапашной сістэме. У клуб у гэты вечар прыйшло вельмі мала калгаснікаў.

— У чым справа? — занепакоіўся кінамеханік.

— Мы пра гэта ў газетах чыталі, — заявіў Іван Новік.

Тады М. Пракаповіч вырашыў дзейнічаць інакш. Ён пабываў у раённай бібліятэцы. Праз некалькі дзён у калгасным клубе адбылася канферэнцыя чытачоў на тэму «Прапашной сістэме — шырокую дарогу», на якой выступілі старшыня калгаса А. Хініч, загадчык раённай аграхімічнай лабараторыі О. Простак, старшыня раённага аддзялення Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў Л. Марціновіч і іншыя. Калгаснікам спадабаўся такі вечар, і яны папрасілі паказаць ім на гэтую тэму фільм. Кінамеханік выканаў іх просьбу.

У вёсцы Паварчыцы, дзе працуе М. Пракаповіч, пастаўлены рэкламныя шчыткі, на якіх рэгулярна вывешваюцца афішы. Кінамеханік клапоціцца аб тым, каб былі кароткія анатацыі на той ці іншы фільм. Апаратура, як правіла, працуе ў яго бездакорна. Нават капітальны рамонт апаратуры М. Пракаповіч робіць сам.

У кінамеханіка заўсёды знаходзяцца памочнікі. Ужо другі год нештатным кантралёрам працуе вучаніца Люба Пракаповіч. Дзяўчына заслужыла павагу гледачоў.

Цяжка расказаць у гэтых радках пра ўсё тое, што робіцца на стацыянары. Нядаўна кінамеханіку Міхасю Цітавічу Пракаповічу прысвоена званне ўдарніка камуністычнай працы. У той дзень ён даў слова: за дзевяць месяцаў выканаць гадавы план. І сваё слова стрымаў. 45-ю гадавіну Кастрычніка ветэран сельскага кіно сустрэў дастойна: 1-га кастрычніка М. Пракаповіч выканаў гадавы план.

За дасягнутыя поспехі яму ўручаны каштоўны падарунак — прайгравальнік. Таварышы па рабоце цёпла віншавалі свайго сябра з працоўнай перамогай.

Як хораша на душы, калі ты ўжо ў кастрычніку сустрэў новы год! Такое даступна толькі тым, хто і дня не можа пражыць без гарэння, без клопатаў аб самым дарагім — савецкім чалавеку.

Уладзімір КОБРЫН,
загадчык Старобінскага раённага аддзела культуры.

Карысны семінар

Нядаўна Гомельскі аддзел культуры правёў чарговы трохдзённы семінар работнікаў культуры раёна. Аб дастойнай сустрэчы 45-й гадавіны Кастрычніка зрабіў даклад загадчык аддзела тав. Руманоўскі. Сакратар райкома партыі тав. Штанза гаварыў аб задачах устаноў культуры ў цяперашні перыяд сельскагаспадарчага года.

Затым выступілі бібліятэчныя работнікі т. т. Майзлес, Бляхер і Прыходзька. Арганізацыя кутка перадавога вопыту, эстэтычнае выхаванне моладзі, падрыхтоўка да 80-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа — вось тэмы іх выступленняў.

У канцы семінара работнікі культуры пабывалі ў Сеўрукоўскім сельскім клубе. Яны прысутнічалі таксама на тэматычным вечары «Беражыце гонар хлебароба», які праводзіўся ў клубе калгаса імя XXII з'езда КПСС.

Сямён СЕЛЮКОЎ,
загадчык Касцюкоўскай сельскай бібліятэкі Гомельскага раёна.

ТАМ, ДЗЕ ГРЫМЕЎ БОЙ...

11—23 ліпеня 1812 года ля вёскі Салтанаўка, якая знаходзіцца ў 12 кіламетрах ад горада Магілёва, адбылася бітва рускіх войск пад камандаваннем генерала Н. Раеўскага з корпусам французскіх войск, якім камандаваў маршал Даву.

Бітва пад Салтанаўкай сарвала французскаму камандаванню план знішчэння 2-й рускай арміі, якая пад камандаваннем генерала П. Баграціёна паказала маральную і баявую перавагу рускіх воінаў над напалеонаўскай арміяй.

У памяць славутай бітвы ў гэтыя дні ўстаноўлены мемарыяльныя дошкі — на былым полі бою ля Салтанаўкі, у вёсцы Сапежынка Быхаўскага раёна, у якой знаходзіўся штаб 2-й рускай арміі, і ў вёсцы Дашкоўцы, дзе размяшчаліся рускія войскі.

Наш фотакарэспандэнт І. Цыганкоў сфатаграфаваў мітынг, прысвечаны ўстанаўленню мемарыяльнай дошкі ля вёскі Салтанаўка.

ПЛАКАТ АБ НАРОДНЫМ МАГАЗІНЕ

Добрая слава ідзе аб работніках народнага кніжнага магазіна Гомельскай абутковай фабрыкі «Праца». Усяго год, як адкрыта гэта кнігарня на прадпрыемстве, але многа ўжо зроблена па распаўсюджванню кнігі на грамадскіх асновах.

Дырэктарам магазіна працуе нарыхтоўшчыца швейна-пашывачнага цэха № 3, брыгадзір брыгады камуністычнай працы Вера Касцянкова.

Прадаўцы кнігарні, члены савета сяброў кнігі — нарыхтоўшчыца Галіна Вадалага, маладыя работніцы Зіна Каўкова, Юлія Баброва, Валя Максіменка, Вольга Іваноўская, Фаіна Ватэльбаум прадаюць кнігі ў абедзенны перапынак, перад пачаткам і пасля заканчэння змены ў цэхах.

Абласное ўпраўленне культуры выдала друкаваны плакат «Кнігу распаўсюджвае грамадскасць» аб вопыце работы народнай кнігарні.

Р. МАРГОЛІН.

ПАСЛЯ ТАГО, ЯК ВЫСТУПІЛА НАША ГАЗЕТА

...Усё лепшае і светлае ў нашым жыцці ствараецца працаю сумленнаю, працаю свядомаю, працаю на карысць Радзімы, — пісаў кінамеханік Столінскага раённага аддзела культуры Іван Казлякоўскі ў нашай газеце 2 кастрычніка г. г. у артыкуле «Закон нашага жыцця». У гэтым жа нумары быў змешчаны рэпартаж «Даражыць добрым імем» пра абмеркаванне артыкула Н. Р. Заглады кінамеханікамі Столінскага раёна.

Галоўнае ўпраўленне кінафікацыі і кінапракату Міністэрства культуры БССР паведаміла нам, што зараз па рэспубліцы арганізавана шырокае абмеркаванне змешчаных у нашай газеце матэрыялаў на раённых сходах работнікаў кінасеткі і прымаюцца меры па ліквідацыі недахопаў у кінаабслугоўванні насельніцтва і датэрміноваму выкананню сацыялістычных абавязацельстваў.

— Усё як у сапраўднасці!.. — з захапленнем гавораць юныя наглядальнікі выпускніку Мінскага мастацкага вучылішча Вячаславу Тумiловічу, які працуе над эцюдам.

Фота А. ШНЕЙДЗЕРА.

ГЭТА БЫЛО НА БЕЛАРУСКАЙ ЗЯМЛІ

«Людзі, гады, жыццё». Так назваў Ілья Эрэнбург свае ўспаміны пра тое, што давялося яму ўбачыць і перажыць, пра падзеі, у якіх ён прымаў удзел, пра людзей, з якімі так ці інакш зводзіла яго жыццё. Пісьменнік толькі што закончыў пятую — перадапошнюю кнігу ўспамінаў. У ёй расказваецца пра гады Вялікай Айчыннай вайны савецкага народа супраць германскага фашызму. Ёсць у пятай кнізе і раздзел пра падзеі і сустрэчы на беларускай зямлі ўлетку незабыўнага 1944 года.

Нештатны маскоўскі карэспандэнт газеты «Літаратура і мастацтва» звярнуўся да Ільі Эрэнбурга з просьбай пазнаёміць чытачоў нашай газеты з гэтым раздзелам. Пісьменнік з прыемнасцю даў нам урывак з пятай кнігі «Людзі, гады, жыццё», які мы і прапануем сёння ўвазе нашых чытачоў.

Ілья ЭРЭНБУРГ

У Мінск я трапіў чацвёртага ліпеня. Танкісты напярэдадні прарваліся ў горад і адразу рушылі далей на захад. У паўднёвых кварталах яшчэ ішла страляніна. Я паглядзеў на доўгую вуліцу і ўзрадаваўся: амаль усе дамы цэлыя; праз чвэртку гадзіны пачуліся выбухі — і дамоў не стала.

Увесь дзень працавалі сапёры, выцягвалі міны, паспелі ўратаваць вялікі Дом урада, некаторыя іншыя. Аднак, ходзячы па горадзе, я ўсюды бачыў руіны. Як і ўсе, я радаваўся перамозе. За два дні да гэтага я быў у генерала Чарняхоўскага; ён мне сказаў: «Цяпер мы не гонім праціўніка — мы яго акружаем». Я ведаў, што буйныя нямецкія сілы засталіся на ўсход ад Мінска і таму было цяжка праехаць у горад — на шашу нечакана выходзілі немцы, адкрывалі мінамётны агонь. «Трапілі яны ў кацёл», — сказаў мне адзін танкіст, і я падумаў, што набліжаецца канец вайны, усміхнуўся. Але балюча было глядзець на руіны Мінска. Гэта не Ноўгарад, не Кіеў, не Ленінград. Гэта горад, які многа разоў палілі, разбуралі; у ім не было помнікаў старажытнасці, цудоўнай архітэктуры. Але бываюць хвіліны, калі забываешся пра мастацтва. Я думаў не пра эстэтычныя каштоўнасці разбураных, узарваных ці спаленых дамоў, а пра тое, што людзі працавалі, пакутвалі, будавалі і вось — друз, абгарэлыя руіны. Відовішча разбуранага жылля, раскіданых чалавечых гнёздаў пакутліва, і заўсёды ўзрушае якая-небудзь драбяза — праседжанае крэсла, сляды на ўцалелай сцяне ад карціны ці фатаграфіі, якая доўга вісела на ёй, паламаны драўляны конік.

(Год праз сем ці восем, адпраўляючыся на чарговую сесію Сусветнага Савета Міру, я затрымаўся ў Мінску — надвор'е было не лётнае. Мяне выручыў П. У. Броўка — павёз да сябе і паказаў нанава адбудаваны горад. Вядома, дамы былі напышлівымі і непрыгожымі, як усё, што будавалася ў нас у канцы саракавых гадоў, але я шчыра захапляўся: людзі жывуць, вячэраюць, спрачаюцца, раўнуюць; напэўна, вунь у той кватэры ёсць дзеці і там спакойна спіць драўляны конік).

Блукаючы па разбураным Мінску, я раптам падумаў: мне пашанцавала, хоць у Мінск я не спазніўся! Генерал Вадзімаў мне не даваў разгарнення. Аднаго разу, яшчэ ў пачатку вайны, я з ім ездзіў на фронт пад Бранск, і ён чамусьці падумаў, што я здольны на глупствы. У 1944 годзе, калі ён ужо не быў рэдактарам «Красной звезды», ён пісаў мне з фронту: «Успамінаю вас, расказваю пра тое, што з вамі немагчыма ездзіць на фронт, бо вы абавязкова хочаце быць наперадзе ўсіх, нават наперадзе баявых парадкаў». Вядома, гэта было абсалютна несправядліва, але генерал Вадзімаў унушыў сваім падначаленым, што за мною трэба наглядаць. Увосень 1943 года я быў з карэспандэнтам «Красной звезды» К. Сіманавым на Украіне і паехаў на правы бераг Дняпра. Намеснік рэдактара палкоўнік Карпаў паслаў тэлеграму члену Ваеннага савета 13-й арміі генералу Казлову (копію мне нядаўна далі): «У вас знаходзіцца Ілья Эрэнбург, у мэтах бяспекі прашу зрабіць так, каб далёка за пераправу ён не ездзіў». А вось у Мінск я дабраўся ў час; ды і потым ездзіў, куды хацеў — мне ўдалося знікнуць; у рэдакцыі не ведалі, дзе я і не было генерала Вадзімава, які, напэўна, зноў бы наладзіў пошукі.

Чарняхоўскі меў рацыю: Мінск нашы арміі акружылі, у кацёл трапіла каля ста тысяч немцаў. Нашы войскі хутка рушылі на Баранавічы, Вільнюс, а немцы, якія адыходзілі ад Магілёва, марылі прарвацца ў Мінск. На гэтым фронце немцы былі яшчэ не бітымі, і шмат якія дывізіі ўпарта супраціўляліся, наступалі, спрабуючы прарваць кальцо. Неяк я мірна вячэраў у камандзіра батальёна, маёра, у мінулым ленінградскага прафсаюзніка. Батальёну далі адпачыць пасля зацятых баёў на Бярэзіне, і маёр, частуючы мяне трафейным шампанскім, разважаў: «Фрыцы ў вас цудоўна атрымліваюцца, напэўна доўга наглядалі. А вось, скажам, калі вы раман пішаце, як вы падшукваеце, з каго пісаць? Я часта думаю, адкуль пісьменнік ведае, што ў чалавека на сэрцы. Расказваюць яму ці што? Ці даводзіцца выдумляць?..»

Я не паспеў адказаць — пачулася дроб кулямётаў: агонь адкрыў нямецкі полк, які імкнуўся прарвацца на захад.

Я з'ездзіў на захад, у Ракаў, у Івянец і, вярнуўшыся ў Мінск, зноў пачуў страляніну: акружаныя немцы напалі на хлебазавод.

Я быў на Магілёўскай шашы, калі пачалі абстрэльваць дарогу. Палонныя запэўнялі, што ў лесе батальён і там жа блукае нямецкі генерал з мінамётам і кажа: «Я — немец, а не дрэнь...». Адзін нямецкі маёр, які, памахваючы насоўкай, выйшаў з лесу на дарогу, сказаў мне: «Вядома, у дадзены момант перавага на вашым баку — Германія вымушана змагацца на двух франтах. Але вы павінны прызнаць, што танкавыя прарывы, абхваты — дасягненні нямецкай стратэгіі, вы ідзяце па нашых слядах...» Я адказаў, што я — не вайсковы, а як чалавек цывільны, з ахвотаю прызнаю прыярытэт немцаў — вайну пачалі яны і доўга да яе рыхтаваліся, але ганарыцца ім наўрад ці давядзецца.

Обер-лейтэнант у Вільнюсе на могілках Рос (там быў зборны пункт для палонных) казаў: «Я на ўсходнім фронце з самага пачатку. У сорак першым мы ішлі ўперад, не звяртаючы ўвагі, што вы застаяцеся ззаду. Цяпер усё перамянілася. Мы спрабавалі абараняць Мінск, калі вы падыходзілі ўжо да Вільні. Тут мы тры дні ўтрымлівалі некалькі дамоў, а ваш афіцэр кажа, што вы ўжо каля Нёмана. Цяпер вы ідзяце ўперад быццам нас не існуе». Ён памаўчаў і нечакана дадаў: «Я пытаю ў самога сябе, ці сапраўды мы існуем?..» Сярод барочных херувімаў і заімшэлых бюстаў цвілі чайныя ружы. Раптам пачуўся роспачны крык — смяротна параненая варона даляцела да могілак і ўпала камяком да ног нямецкага афіцэра. Ён закрыў твар рукамі і сядзеў нерухомы, як статуя.

Тацінцаў я сустракаў па дарозе ў Ліду; яны былі стомленыя да смерці. Палкоўнік Лосік расказваў, як узялі Мінск: «І мы не па дарогах ішлі — лесам, балотамі, смешна сказаць — дзе толькі заяц бегае. Калі мы трэцяга ўварваліся ў Мінск, немцаў там было больш чым нашых, але яны разгубіліся...»

Стаялі вельмі спякотныя дні. Дажджу даўно не было і густыя хмары пылу засцілалі дарогу. Сотні машын, расплюшчаных, перавернутых, затрымлівалі рух. Старшына Бяльевіч казаў: «Я то спяшаўся — у мяне ў Мінску сястрычка заставалася, Таня, семнаццаць гадоў... Забілі літаральна напярэдадні, другога чысла, суседзі бачылі...» Ён выцер рукавом твар, пот, змяшаўшыся з пылам, як бы наклаў на твар маску. «Пылюка якая!..» Потым ціха дадаў: «Калі мы ўвайшлі ў горад, адпрасіўся дадому, бег. А сястрычкі няма...» І такі быў у яго голасе смутак, што і я нічога не мог вымавіць. Да ўсяго можна прызвычаіцца: да смутку, да бяды, да адзіноты, але толькі не да чужога гора; шмат разоў я гэта адчуваў у тыя гады.

А што я бачыў на ўсёй дарозе ад Оршы да Вільнюса? Колькі руін, спаленых сёл, колькі я выслухаў жахлівых апавяданняў! У Ракаве я пайшоў да настаяцеля касцёла Ганусевіча. Ён сядзеў, стары, ціхі, сярод кантычак і вылінялых фатаграфій. Ён бачыў, як гітлераўцы падпалілі дом. У роспачы жанчына выкінула праз акно дзіця; падбег «факельшчык» і спакойна, як галавешку, падняў дзіця і кінуў у агонь. Ксёндз ківаў галавою: «Я не мог сабе ўявіць, што на зямлі ёсць такія бессардэчныя людзі. З клебаніі вывезлі старога ксяндза. Ён быў хворы, не мог хадзіць, яны яго закатавалі. У Дорах сабралі ўсіх у праваслаўную царкву і спалілі. У Першай забілі двух ксяндзоў. У пісанні сказана: «Ён адкрывае глыбокае з асяроддзя цемры і выводзіць на святло цень смяротны, памнажае народы і знішчае іх, рассейвае народы і збірае іх, адбірае розум у галоў народаў, і пакідае іх блукаць у пустэльні, дзе няма дарогі». Я — стары чалавек, але як будуць жыць пасля гэтага маладыя?..»

Я начаваў у артылерыстаў. Яны пілі дрэнны венгерскі ром. Усе пачалі марыць пра будучыню. Раптам капітан Сяргееў сказаў: «Пісьмо прыйшло ад жонкі Яблачкіна, піша, што ёй цяпер няма чаго жыць — засталася яна адна, хоча развітацца з таварышамі Пашы...» Усе прыціхлі; неўзабаве заснулі. Мне не спалася. Я ўстаў, праціснуўся да газоўкі і запісаў у кніжачку словы старога ксяндза.

На другі дзень, вярнуўшыся ў Мінск і праехаўшы па Магілёўскай шашы, я ўгледзеў Трасцянец. Там закопвалі ў зямлю яўрэяў — мінскіх і прывезеных з Прагі, Вены. Асуджаных прывозілі ў душагубках (машыны, у якіх душылі людзей газам, гітлераўцы называлі «геваген»; машыны ўдасканалілі — кузаў абарочваўся, скідаючы целы задушаных; новыя машыны называліся «гекніцваген»). Незадоўга да разгрому нямецкае камандаванне загадала выкапаць трупы, абліць гаручым і спаліць. Усюды віднеліся абвугленыя косці. Уцякаючы, гітлераўцы хацелі спаліць апошнюю партыю забітых імі: трупы былі складзены, як дровы. Я ўгледзеў абвугленыя жаночыя целы, маленькую дзяўчынку, сотні трупаў. Непадалёк валяліся дамскія рыдыкюлі, дзіцячы абутак, дакументы. Я тады яшчэ не ведаў ні пра Майданек, ні пра Трэмблінке, ні пра Асвенцім. Я стаяў і не мог скрануцца з месца, марна вадзіцель клікаў мяне. Цяжка пра гэта пісаць — няма слоў.

Нашы салдаты, якія штурмавалі на Магілёўскай шашы акружаных немцаў, бачылі Трасцянец. Здаецца, нідзе вайна не была такой лютай. Увечары абапал шашы валяліся трупы ворагаў. Спякота не спадала і стаяў вялікі смурод.

Я гаварыў з камандуючым пяхотнай дывізіі генерал-лейтэнантам Окснерам. Калі яго ўзялі ў палон, ён быў апрануты як салдат. А праз гадзіну паказаў пасведчанне і запатрабаваў, каб яго паслалі ў лагер для афіцэраў. У адрозненне ад іншых палонных ён не сказаў, што ідэі, якія натхняюць рэйхсвер, трывалыя і рана ці позна перамогуць. Я спытаў у яго пра Трасцянец. Ён адказаў: «Чаму вы ў мяне пра гэта пытаеце? Я асабіста дзяцей не забіваў. Мы прайгралі бітву, а на пераможаных усё валяць. Нямецкая армія заўсёды адрознівалася дысцыплінаванасцю, і я выхоўваў маіх салдат у духу гонару...» — А чаму вы пераапрануліся? — «Не хацеў ганьбіць звання — нямецкія генералы не здаюцца». Ён з асалодаю выкурыў цыгарэту і сказаў: «Мы апынуліся ў становішчы маленькага народа — супраць нас вялізныя дзяржавы — Расія і Амерыка. Гэта паядынак Давіда з двума Галіяфамі...» У яго быў прыстойны выгляд прафесара-гуманіста. Потым я сустрэў яго імя ў спісе ваенных злачынцаў.

Іншыя генералы трымалі сябе больш асцярожна. Камандуючы корпуса генерал Гельвіцэр з пашанай пазіраў на маладога Чарняхоўскага. Іван Данілавіч сказаў з усмешкай: «Ля Варонежа вы ваявалі лепш...» Гельвіцэр адказаў: «Усё, што адбылося, ляжыць не на арміі, а на Гітлеры, ён не слухаў вопытных генералаў, а акружыў сябе выскачкамі...» Гельвіцэр падпісаў зварот, які праз два тыдні быў надрукаваны ў савецкіх газетах, група нямецкіх генералаў выступіла супраць фюрэра. Праўда, гэта было зроблена ў палоне, але

ДА ЎСЕСАЮЗНАЙ НАРАДЫ МАЛАДЫХ ПІСЬМЕННІКАЎ

ПОСПЕХАЎ ВАМ!

Перад тым, як сустрэцца і пагутарыць аб маладой літаратуры з П. Ф. Глебкам, мне прыгадалася яшчэ свежае ў памяці мінулае. Я быў тады студэнтам першага курса Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Час ад часу мы збіраліся на пасяджэнне літаратурнага гуртка. І вось аднойчы нам сказалі, што да нас, гуртkоўцаў, прыедзе ў наступны раз Пятро Глебка. І сапраўды, гэтае пасяджэнне гуртка праходзіла пры ўдзеле нашага старэйшага паэта. Разглядаліся творы двух ці трох пачынаючых. Спачатку выступалі члены гуртка. Пятро Фёдаравіч уважліва выслухоўваў іх, потым гаварыў сам, папярэдне прачытаўшы вершы. Пра кожны верш, нават самы слабы, ён гаварыў падрабязна, грунтоўна.

Запомніліся некаторыя думкі, якія выказаў тады па ходу разгляду вершаў Пятро Фёдаравіч. Першыя з іх: «Калі твор уяўляе сабой сапраўдную эстэтычную каштоўнасць, то і густы чытачоў будуць у асноўным супадаць». Гаворачы аб дзейснасці паэзіі ў параўнанні з прозай, Пятро Фёдаравіч заўважыў, што творы паэзіі разлічаны ў асноўным на выкананне па радыё, з эстрады. Успомніўшы гэтыя словы, я падумаў, як вырас з таго часу аўтарытэт паэзіі. Вершы сёння чытаюцца не толькі самімі паэтамі ці артыстамі, — паэтычныя зборнікі папулярных паэтаў ідуць літаральна нарасхват. Паэзію чытае масавы чытач. У чым тут справа? У чым сакрэт поспеху маладой літаратуры?

І вось мы гутарым з Пятром Фёдаравічам у яго службовым кабінеце — невялікім, але светлым і ўтульным пакойчыку, дзе ўсё, як кажуць, на сваім месцы і нічога няма лішняга. Пятро Фёдаравіч згаджаецца, што аб маладых сапраўды варта пагаварыць.

— Тым больш, дадае ён жартам, — што яны вунь як заяўляюць аб сабе.

— Як вы ацэньваеце творчасць нашых маладых пісьменнікаў? Што ў маладой літаратуры можна лічыць здабыткам, а што з'яўляецца «накладнымі выдаткамі», звязанымі альбо з нявопытнасцю, альбо са станаўленнем таленту і з пошукамі?

Пятро Фёдаравіч спачатку заначае, што ён стараецца сачыць за творчасцю маладых, чытае іх кніжкі, цікавіцца творамі, якія з'яўляюцца ў перыядычным друку.

— Скажу адразу ж, — працягвае ён, — што творчасць нашых маладых пісьменнікаў і паэтаў мяне, безумоўна, радуе. Сярод іх ёсць людзі вельмі таленавітыя, — напрыклад, Быкаў, Сачанка, Гілевіч, Барадулін і іншыя. Мне здаецца, што тая «прыступка», з якой яны пачалі ці пачынаюць сваю літаратурную дзейнасць, вышэйшая за тую, з якой пачынала маё пакаленне. Гэта дае падставы меркаваць, што і ўзысці яны павінны на больш высокую ступень.

Я прашу Пятра Фёдаравіча больш падрабязна спыніцца на думцы аб «прыступцы».

— Я маю на ўвазе розніцы біяграфій. Я, напрыклад, пачынаў пісаць, маючы адукацыю ў сем класаў. Сёння ж у літаратуру ідуць людзі з універсітэцкай адукацыяй і, відаць, з зусім іншым кругаглядам. Вось я і кажу, што яны пачынаюць з больш высокай ступенькі, адштурхоўваюцца з больш высокага трампліна. І ўжо адзін гэты факт абнадзейвае.

— Як вы, Пятро Фёдаравіч, разглядаеце пошукі нашых маладых, у прыватнасці, пошукі новай формы?

— Добра, што маладыя шукаюць. Гэта натуральна. Толькі фармальныя пошукі вядуцца часам, як мне здаецца, не ў тым кірунку. Адсюль часта ў вершах некаторых маладых (напрыклад, Наўроцкага) шмат штучнага, надуманага. Хацелася б бачыць у іх творчасці больш непасрэднасці і эмацыянальнасці.

Я прыгадваю, што Пятро Фёдаравіч прысутнічаў на адным з апошніх пасяджэнняў секцыі паэзіі і, выступаючы, гаварыў аб асаблівасцях маладой паэзіі, у прыватнасці, аб такой яе рысе, як канкрэтнасць, «фактычнасць». Прашу яго выказацца па гэтаму пытанню.

— Так, наша маладая паэзія ў пэўным сэнсе — паэзія факта. Гэтая якасць у ёй адчуваецца. Яна ў цэлым сапраўды больш канкрэтная, чым яе папярэдніца — творчасць паэтаў майго пакалення.

— Гаворачы аб «папярэдніцы», вы, пэўна, маеце на ўвазе яе «бурапеннасць», залішнюю ўзнёсласць, якія былі характэрны для паэзіі 20—30 гадоў?

— Так. Але я хацеў сказаць яшчэ вось што. Па-першае, у аснову сваіх твораў некаторыя маладыя бяруць вельмі дробязныя факты. І калі ў дадатак да гэтага факты не асэнсоўваюцца належным чынам, калі не робяцца абагульненні (што наглядаецца, напрыклад, у некаторых апавяданнях Сачанкі), то творы атрымоўваюцца занадта прыземленымі, неглыбокімі па сваім змесце.

— Такім чынам, пісьменнік павінен ісці ад жыцця, ад жывых уражанняў і назіранняў і прыходзіць да пэўных абагульненняў, да сацыяльна-філасофскіх вывадаў? Эмацыянальны пачатак павінен спалучацца суразмерна з інтэлектуальным?

— Вядома, у ідэале твор і павінен быць такім. Наогул імкненне некаторых нашых маладых да роздуму, да філасофскіх абагульненняў — рэч добрая. Не трэба толькі, — гэта ўжо другая крайнасць,—знарачытай глыбокадумнасці на мелкіх месцах.

— Што вы думаеце аб праблеме «бацькоў» і «дзяцей» у нашай літаратуры? Аб пераемнасці розных пакаленняў пісьменнікаў?

— Хто ведае, — усміхаецца Пятро Фёдаравіч, — можа, такая праблема і сапраўды існуе. Толькі яна, відаць, вечная. Здаецца, Андрэ Жыд сказаў, што калі б можна было вярнуцца да юнацкай бескампраміснасці, больш за ўсё абурала б нас тое, чым сталі мы самі. Я з такім поглядам пагадзіцца ніяк не магу. І маё пакаленне ішло калісьці «ў рожкі са старымі», маючы на ўвазе традыцыі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Але жыццё паказала, што гэтыя спрэчкі ніякай карысці не прынеслі. Добры гаспадар павінен разумна выкарыстоўваць і спадчыну бацькоў.

— Вы сказалі, што трэба разумна выкарыстоўваць спадчыну. Калі я вас правільна зразумеў, гэта азначае, што пераглядаць спадчыну, традыцыі трэба, толькі не варта займацца агульным закрэсліваннем і адмаўленнем?

— Я гэта і меў на ўвазе. Кожнае новае пакаленне пісьменнікаў прыносіць у літаратуру сваю філасофію, свой стыль, свае вобразы. Але новая літаратура не нараджаецца на пустым месцы. Між тым, у некаторых маладых пісьменнікаў я заўважаю даволі лёгкадумныя адносіны да літаратурнай спадчыны. У адным артыкуле я прачытаў прыблізна такое выказванне: да з'яўлення Быкава, Сачанкі і іншых маладых празаікаў у беларускай літаратуры не было псіхалагічнай прозы. Думаю, што гэта няправільна. У нас былі Якуб Колас, Кузьма Чорны, у якіх ніяк не аднімеш такую якасць, як псіхалагізм.

Не задавальняюць мяне таксама і адносіны маладой крытыкі да спадчыны 20—30 гадоў. Пераглядаць яе трэба, назат карысна. Але нельга ж абмяжоўвацца адным адмаўленнем. Дзе ж у такім разе пазітыўны падыход за справы? Мне думаецца, што трэба вырашаць пытанне так, каб не было ні агульнага адмаўлення ўсяго «старога», ні беспадстаўнага захвальвання ўсяго «маладога».

Ведаючы, што Пятро Фёдаравіч кіруе інстытутам, які займаецца і пытаннямі фальклору, я пытаю, якую ролю, на яго думку, можа адыграць у творчых пошуках маладых паэтыка народнай творчасці.

— Мне хацелася б звярнуць увагу маладых паэтаў на фальклор. Стылізацыя не патрэбна, а вось вучоба на ўзорах народнай паэтыкі — вельмі патрэбная рэч. Яна б рабіла пошукі маладых больш плённымі. Максім Багдановіч выказаў некалі думку аб стварэнні своеасаблівай паэтыкі на базе народнай творчасці. Ён, відаць, меў пэўную рацыю. Паглядзіце, наколькі сучасным па сваім мастацкім узроўні з'яўляецца ўсё тое лепшае, што тоіцца ў нетрах фальклору. Мы гаворым сёння аб новай рыфме, а народ даўно ўжо сказаў сваё слова:

На капусце дробна **лісце**,
Памаленьку, хлопцы, **лезьце**.

Або ўзяць хаця б такі прыклад сапраўды метафарычнага мыслення. Жанчына, дакараючы свайго мужа за здзекі з яе, кажа: ты з рук маіх рабіў скрыпкі, іграў на валасах маіх. А гэта ж зноў-такі з народнага. Так што маладым трэба больш уважліва ставіцца да скарбаў народнай творчасці.

Гутарка падыходзіць да канца. Задаю апошняе пытанне:

— Ці здавальняюча, на вашу думку, пастаўлена ў нас работа з маладымі літаратарамі?

— У асноўным, па-мойму, справа абстаіць нядрэнна. Узяць хаця б тое, што моладзь многа друкуецца і мае, відаць, для гэтага немалыя магчымасці. Добра і тое, што моладзь актывізавалася ў грамадскіх адносінах. Раней з маладога пісьменніка іншы раз слова не выцягнеш на нарадзе ці пасяджэнні. А цяпер яны самі праяўляюць ініцыятыву — выступаюць у друку, на сходах, узнімаюць пытанні, выказваюць свае думкі ў дыскусіях.

Мне здаецца толькі, што варта было б смялей прыцягваць маладых да кіраўніцтва секцыямі Саюза пісьменнікаў, да ўдзелу ў справах саюза ўвогуле. Гэта дасць толькі станоўчы вынік — маладыя будуць праяўляць яшчэ большую актыўнасць, адчуваць большую адказнасць за лёс літаратуры.

— Увогуле ж, — гаворыць у заключэнне Пятро Фёдаравіч Глебка, — я рады, падкрэсліваю, за маладую беларускую літаратуру — цікавую і таленавітую, і хачу пажадаць ёй багатага плёну, вялікіх поспехаў.

Анатоль ВЯРЦІНСКІ.

ВОПЫТАМ ДЗЕЛЯЦЦА БІБЛІЯТЭКАРЫ

У Магілёве адбыўся семінар работнікаў бібліятэк вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў вобласці. Удзельнікі семінара абмеркавалі пытанні прапаганды рашэнняў XXII з'езда КПСС, падзяліліся вопытам работы. Бібліятэкарка Бабруйскага будаўнічага вучылішча № 4 Р. Хордас расказала аб масавай рабоце па прапагандзе рашэнняў XXII з'езда КПСС, аб планах на будучае. Бібліятэкарка Магілёўскага машынабудаўнічага тэхнікума М. Жалезнякова гаварыла аб нагляднай прапагандзе і індывідуальнай рабоце сярод чытачоў. Выступленне дырэктара бібліятэкі Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі Д. Новікава выклікала асаблівую цікавасць у прысутных. Ён падзяліўся вопытам выкарыстання бібліяграфіі ў прапагандзе матэрыялаў XXII з'езда партыі.

У заключэнне ўдзельнікі семінара падрабязна пазнаёміліся з работай бібліятэкі Магілёўскага культурна-асветнага вучылішча імя Н. К. Крупскай.

В. АРЦЕМ'ЕЎ.

Прысвечана народнаму песняру

«Якуб Колас — народны паэт Беларусі», — так называецца выстаўка твораў, арганізаваная цэнтральнай бібліятэкай Гомеля імя Герцэна.

Сярод твораў — кнігі вершаў Якуба Коласа, трылогія «На ростанях», аповесць «Дрыгва» і інш.

З цікавасцю праглядаюць наведвальнікі бібліятэкі кнігі пра жыццёвы і творчы шлях народнага песняра—«Якуб Колас» Я. Мазалькова, «Творчасць Якуба Коласа» Ю. Пшыркова і А. Фіглоўскай і інш.

Я. ГІНЛЯКОЎ.

Пра першую кніжку пісьменніка

ВАЧЫМА ЮНАЦТВА

Ёсць у чалавечым жыцці незабыўная паласа. Гэта пара юнацтва і першага кахання, гады самых чыстых парыванняў сэрца. Водсветы пачуццяў юнацтва кладуцца на ўсё далейшае чалавечае жыццё.

Першая кніжка Веры Вярбы «Вочы вясны» якраз і расказвае аб трапяткой пары першага кахання, з надыходам якога для чалавека загараецца другое сонца. І кожная дробязь: глухі пад'езд, стаптаная лесвічная пляцоўка, хмарны дзень — усё асвятляецца гэтым сонцам. Кожнае імгненне напоўнена сэнсам, таму што ёсць на свеце каханы ці каханая...

Вершы В. Вярбы, на першы погляд, могуць здацца крыху літаратурнымі. Але гэта не кніжнасць, гэта апаэтызаваны, да кожнай травінкі сагрэты сэрцам «святлісты край» басаногага вясковага дзяцінства. Гэты край, ужо амаль казку, раптам можа нагадаць паэтэсе паднесеная да губ цяжкая кварта сырадою (верш «Я к вуснам ціха падымаю»), а лес у асенняй замяці лістапада можа зрабіць яе зноў дзяўчынкай з кошыкам грыбоў, якая заблудзілася і заснула на пераблытаных сцежках ляснога царства («У грыбах»).

Аб тым, што гэта сваё, няхай сабе рамантызаванае, пераконваюць самі радкі, за якімі адчуваецца аўтарскае бачанне свету. Ну, хаця б такі прыклад, узяты без выбару:

На травы пыл асеў ляніва,
Запахла лугам і ракой...
І сочым мы з катом маўкліва,
Як бабка цэдзіць сырадой.

Вядома, у гэтых вершах яшчэ наіўны погляд на свет. Затое мяне проста ўзрушыў нейкім меладычным шэлестам дакладна выказанага настрою другі, ужо сапраўдны, верш аб дзіцячых снах.

Горад мой родны
гойдае сон,
Тонкіх сняжынак
чуецца звон:
Дон-дзінь-дон...
Першы мой сон...
Дон-дзінь-дон...
Лепшы мой сон...
Ноччу дамы,
як глухія мядзведзі,
Снам праз дзверы
працісь нуцца недзе.
Вось у кватэру,
дзе спіць дзіцятка,
Просіцца сон
маленькі,
як кацянятка.

З тонкім адчуваннем, з мастацкім тактам выпісаны асацыятыўны рад. Прабягаеш яшчэ некалькі радкоў, і раптам хваля паэтычнага пачуцця падхоплівае цябе і ўжо не заўважаеш слоў, лёгка, неяк натуральна спалучаюцца рэальныя і нерэальныя планы, і думка свабодна лунае ў далях паэтычнай фантазіі.

Потым прыйшло каханне. Спачатку было гэта хутчэй чаканне яго. І вылівалася яно пакуль яшчэ ў гатовых формах традыцыйнай народнай паэзіі. У песенна-народным ключы напісаны вершы «Чаромха», сагрэты нейкім вельмі грудным, дзявочым настроем, «Летуценніца» аб шаснаццацігадовым чыстым-чыстым сэрцы, узрушаным першым пачуццём, і «Першы снег», дзе традыцыйны мароз-мельнік, які паперакульваў на палях і дарогах свае вазы з мукою, аказваецца раптам вельмі падобным да любага. Ёсць у гэтым успрыманні навакольнага харошая інтэлігентнасць. Гэта нават другое: своеасаблівая дзявочая мяккасць погляду на свет і ўменне заўважаць нняркую красу. Апошняе прывучае шукаць слова дакладнае, баяцца пустаты пышных, але пазбаўленых зместу слоў. І ўсё ж вельмі частыя ў гэтых творах залачоныя ніткі фальклорнай паэтычнасці, узятыя напракат толькі таму, што яны вельмі прыгожыя. Схільнасць да агульных фальклорных формул асабліва заўважаецца ў вершах «Вы мяне не вядзіце», «У апошні вечарок», «У мяне каханне». Паэтэса не заўсёды ўмее выбраць сучасныя дакладныя сродкі выразнасці. Так, у жартоўнай лірычнай песні «Ручнікі» ў першым варыянце радкі «Стала ціха-ціха на ўсёй зямлі», якія тонка схопліваюць імгненне шчасця закаханых, у кніжцы чамусьці заменены грубай, вельмі ўжо збітай традыцыйнай метафарай «Апусцілі дрэвы рукі да зямлі», якая, па сутнасці, стала ўсяго прыстаўным радком для захавання рыфмы.

У апошніх вершах кніжкі пачуццё становіцца трывожным і складаным, на радок лёг роздум. Горыч неразздзеленага кахання і ўсё-такі светлая радасць, што яно не абмінула, глыбока выказана ў вершы «Лялька». Праз паэтычны вобраз лялькі Вярба здолела паказаць складанасць пачуцця чыстага і так жорстка ашуканага сэрца.

Любы,
Няўжо ты не любіш?
Няўжо ты ніколі
не ўспомніш мяне?
Я пайшла.
Да цябе прыйдуць новыя губы.

Верш «Дачцы, якой яшчэ няма» працягвае, па сутнасці, гэтую тэму.

Кніжка Вярбы дае ўяўленне, які шлях пасталення — ад вучнёўскіх вершаў да спробы пранікнуць у складаны свет чалавечай душы — прайшла паэтэса. Але гэта пакуль што першая ступенька ў мастацкім асваенні шматграннага і многагалосага жыцця. Вершам В. Вярбы нестае гэтага вялікага жыццёвага дыхання. Гэта зусім не значыць, што мы патрабуем, каб у яе творах грымела медзь літаўраў. Важна, каб яна засталася сама сабой. Хочацца толькі, каб праз яе вершы больш праходзіла неспакойных вятроў часу, каб да «мяккасці» погляду на свет і добрай інтэлігентнасці з гадамі прыйшоў сапраўдны роздум аб жыцці. А паэтэса ўмее перадаваць думкі сваіх равеснікаў, каму толькі-толькі яшчэ за 20, як, напрыклад, у вершы «Я не глытала на акопах дыму»:

Мы за цябе яшчэ не паміралі,
Мы для цябе, Радзіма,
будзем жыць!

Ці калі яна, улаўліваючы час у нейкіх канкрэтных паваротах, піша: «Ну а мы нарадзіліся рана, мы павінны ўсюды паспець», або: «Не адно пакаленне паэтаў гэтак блізка не ўбачыла зоры» («На Венеры, ах на Венеры»). Дакладна сказана пра суадносны нашага бурнага часу з тым паэтычным «інтымным» светам юнацтва, які апявае ў сваёй кнізе паэтэса:

Нас пакаленні зменяць
у змаганні,
Сусвет убачаць з зорнай
вышыні.
Хай ім пасвеціць і маё
каханне
Маленькай зоркай ў сіняй
цішыні.

Ёсць у Вярбы і слабасці росту. Але радуе, што яна ў больш лёгкай форме пераносіць хваробы, якія трасуць многіх нашых маладых. Не заўважаецца ў яе «вобразаў» напаказ, не зрабілася самамэтай метафара, у лепшых вершах усе сродкі падпарадкаваны думцы, агульнаму малюнку.

У адным з вершаў зборніка нейкай трывогай прабілася думка-пытанне:

Да якое крыніцы прыпасці?
У якія азёры глядзець?

Так, маладым аўтарам трэба знайсці гэтыя жыццёвыя крыніцы, дзе б яны чэрпалі і свае тэмы і натхненне.

А. ЯСКЕВІЧ.

В. Вярба. «Вочы вясны». Лірыка. Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск, 1962.

Выйшлі з друку

У Дзяржаўным выдавецтве Беларусі выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай літаратуры:

АЛЯКСЕЙ РУСЕЦКІ. Усход і захад. Выбраныя вершы і паэмы. Мастак І. Немагай. Тыраж 3 тыс. экз., стар. 192. Цана 36 кап.

СЛАВУЦЕ РАДЗІМУ. Зборнік твораў для мастацкага чытання. Склаў Ул. Бойка. Мастак Ю. Архіпаў. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 228. Цана 33 кап.

АЛЕСЬ ПАЛЬЧЭЎСКІ. Ты не адзін. Аповесць. На рускай мове. Для сярэдняга ўзросту. Пераклад з беларускай мовы аўтара. Малюнкі Е. Лось і Г. Якубені. Тыраж 75 тыс. экз., стар. 168. Цана 30 кап.

СЯРГЕЙ ГРАХОЎСКІ. Вася Вясёлкін ляціць на месяц. Для сярэдняга ўзросту. На рускай мове. Пераклад з беларускай мовы. В. Тараса. Малюнкі А. Волкава. Тыраж 100 тыс. экз., стар. 24. Цана 7 кап.

незадоўга да таго ў Германіі раскрылі змову ваенных; і гэта надавала дэкларацыі палонных генералаў некаторую пераканальнасць. У чым генералы абвінавачвалі Гітлера? Ні ў якім разе не ў тым, што ён пачаў вайну, забіраў краіну за краінай, арганізоўваў масавае знішчэнне насельніцтва, зоны пустыні, лагеры смерці. Не, кадравыя генералы абвінавачвалі Гітлера ў іншым — ён няўмела ваяваў і давёў рэйхсвер да паражэння. Генералы прапанавалі нямецкім камандзірам знішчыць Гітлера і дамагчыся міру да таго, як ваенныя дзеянні перакінуцца на тэрыторыю Германіі. Пра штабелі задушаных у Трасцянцы яны не гаварылі...

Перада мною свежы нумар «Салдатэн цайтунг»; я гляджу на партрэт ваеннага ў мундзіры: генералу танкавых войск фон Заукену, кавалеру ордэна Жалезнага крыжа з дубовымі лістамі і дыяментамі, споўнілася семдзесят год. Газета расказвае пра жыццё юбіляра. У гады першай сусветнай вайны ён змагаўся ў Францыі і ў Расіі. У 1939 годзе ён заваёўваў Польшчу, прымчаўся ў Парыж, потым быў пад Масквою, ля Арла. А ў ліпені 1944 года камандзір трыццаць дзевятага танкавага корпуса спрабаваў утрымаць Барысаў. Я нічога не магу з сабою зрабіць: я памятаю. Памятаю ў разбураным Барысаве трупы савецкіх палонных — гітлераўцы іх пазабівалі за два дні да таго, як пакінулі горад. Памятаю расказ Васіля Везялова, які цудам вылез з-пад трупаў. Памятаю Рузаеўку, дзе фашысты забілі дзесяць тысяч яўрэяў — старых, жанчын, грудных дзяцей. Не ведаю, ці памятае гэта юбіляр, ды і не ім справа. «Салдатэн цайтунг» у тым жа нумары заклікае немцаў вярнуць Сілезію, Мемель, Данцыг, Судэцкую вобласць. Значыць, зноў? З гэтым не міранца ні розум, ні сумленне.

У ліпені трэці Беларускі фронт рушыў на захад гэтак шпарка, што авіяцыя часта адставала. Генерал Глаголеў, стары салдат — ён ваяваў у першую сусветную вайну, казаў: «Вы пра пяхоту не забывайцеся. За дваццаць дзён прайшлі амаль чатырыста кіламетраў. У пехацінца цяпер свой матор — сэрца, чалавек падае, а ўсё ж ідзе. Мне ўчора адзін салдат сказаў: «Зазлавалі... Бачаць, што немцы нарабілі, і спяшаюцца. Канчаць час»...

Карціны мяняліся і карціна заставалася ўсё такой жа: па-рознаму гаварылі ў Смаленскай вобласці і на граніцы Літвы. Але ўсе расказвалі адно і тое ж. Мільгала тое, што засталося ад гарадкоў; чарнелі коміны спаленых вёсак. Здаецца, у Альшанах я бачыў дошчачку: «Фрэйхайтплац» («плошча Свабоды»). Здаецца, у Красным, а можа і ў тых жа Альшанах фабрыкант Рыхард Садоўскі прымушаў пешаходаў сыходзіць з тратуара, узнімаць руку, крычаць: «Хайль!». Аляксей Пятровіч Малько (я запісаў яго імя) расказаў, як немцы спалілі яго дачок Лену і Глашу. Гэта было ў вёсцы Брусы. Каля Смаргоні байцы знайшлі ў полі дзяўчынку чатырох-пяці год, яна расказала, што яе завуць Дора і што немцы «сыпалі маме пясочак у рот, а мама крычала». Стары паляк у Радашковічах расказваў, як два гады назад немцы спалілі тысячу дзвесце яўрэяў; кравец, калі немец загадаў: «Танцуй!», плюнуў і крыкнуў: «Забівай хутчэй, ты яшчэ сваё атрымаеш!..» Праехаў я міма адной літоўскай вёскі, дамы былі цэлыя і пустыя — не ведаю, ці пазабівалі, ці павыганялі жыхароў, а можа людзі паўцякалі ў лес.

Усё мела такі ж выгляд, як год назад каля Глухава і Чарнігава; але вайна была іншай. Дванаццатага ліпеня надвячоркам я ўгледзеў першыя дамы Вільнюса: адусюль стралялі, і незнаёмы мне маёр сказаў: «Лажыся!»... У гэты дзень нашы танкісты былі ўжо далёка — прайшлі паўдарогі да Каўнаса; а ў лясах на ўсход ад Мінска яшчэ блукалі групы немцаў, якія не ведалі, што ад іх да нямецкай арміі куды далей, чым ад савецкіх танкістаў да граніц Германіі.

Недзе непадалёк ад Маладзечна я заначаваў у маршала П. А. Ротмістрава. Павел Аляксеевіч тлумачыў: «Мінулым летам танкі адыгрывалі меншую ролю і тады праціўніка выдаўлівалі, а цяпер мы яго акружаем і знішчаем. У нашу эпоху без тэхнікі нельга. Без галавы, зразумела, таксама. Людзі ў нас разумныя, адно, мала места для ініцыятывы. Вось пасля вайны, трэба спадзявацца, будзем жыць разумней. Гітлер галовы немцам выпетрыў, гэта натуральна, але як вы загадаеце адбудаваць гарады, выхаваць дзяцей — і дзеці ж адзічалі без мазгоў?..» Мне спадабаўся маршал: малады, жвавы, разбіраецца не ў адных ваенных аперацыях, але і ў многім іншым — у палітыцы нашых саюзнікаў, у літаратуры, нават у розных гатунках рэйнвейну. Разы два ці тры пасля вайны я сустракаў Паўла Аляксеевіча і пераканаўся, што ён чалавек смелы не толькі на полі бою, але (і гэта можа быць яшчэ цяжэй) у будзённым жыцці.

Ніколі раней я не бываў у Вільні. Немцы не паспелі яе спаліць. І гэта было незвычайна — дамы, барочныя касцёлы, вузкія старыя вуліцы. Рэдка вылезе бабуля з падвала і адразу ж схаваецца, нясуць параненых. Вядуць на могілкі Рос палонных. Салдат мала — яны выбіваюць немцаў з прыгарадных узлескаў. Учора немцы яшчэ ўтрымлівалі цэнтр горада, стары астрог Лукішкі. Ды і цяпер у горадзе многія хаваюцца, пастрэльваюць з аўтаматаў.

Генерал Крылоў сядзеў над картай. Вочы ў яго былі чырвоныя ад бессані. Угледзеўшы мяне, ён паківаў галавой: «Дармо ходзіце, яны з вокнаў страляюць. Вядома, я разумею, што вам цікава, але ўсё-такі...»

На КП я ўбачыў пісьменніка Паўленку. Ведаў я яго даўно, але сустракаліся мы рэдка: ён быў цудоўным апавядальнікам, я з ахвотай слухаў розныя фантастычныя гісторыі, але як гэта часта бывае ў чалавечых адносінах, калі мы падоўгу не бачыліся, я не ўспамінаў пра яго. У часе вайны ён быў ваенным карэспандэнтам «Красной звезды». Мы пайшлі разам па гораду. Немцы пакідалі на вялікай плошчы сотні машын. І чаго толькі ў іх не было — і кінакамеры, і французскія лікёры, і дэтэктыўныя раманы, і туалетная папера! Ля Астрабрамскіх варот жанчыны кленчылі і маліліся боскай мацеры. Пайшлі мы да касцёла святой Ганны. Паўленка расказаў, што Напалеон шкадаваў, што не мог вывезці касцёл у Парыж. Падышлі да дома, дзе жыў Міцкевіч. Сям-там ляжалі цэлы забітых гараджан; памятаю старога з вострай сярэбранай барадкай, падобнага на вучонага мінулага стагоддзя; поруч ляжаў кій з вялікай булдавешкай. Паўленка ўважліва разглядаў і булдавешку, і статуі касцёла, і нямецкі радыёпрыёмнік; раптам ён пазяхнуў: «Дождж... Давайце пойдзем перакусім. У мяне бутэлька французскага каньяку». Мы выпілі і Пятро Андрэевіч сказаў: «Памятаеце, як я вам паказваў Стамбул, святую Софію? Гэта было ў дваццаць пятым ці ў дваццаць шостым, амаль дваццаць год... Жыццё было шумным, а напісаць амаль нічога не ўдалося. Вы мне сказалі неяк, што я люблю хлусіць, калі расказваю... Аднясіце за кошт эпохі — пара патрабуе выйсця. У літаратуры хочаш не хочаш, а хлусі толькі не так, як уздумаецца, а як гаспадар загадвае. Што і казаць, ён чалавек геніяльны. Але пра мастацтва няма чаго і марыць. А ўвогуле ўсё гэта лухта. Вып'ем лепш за перамогу...»

Потым я хадзіў адзін. Да мяне падышоў старшына, запытаў дакументы, прачытаўшы, засмяяўся: «Вунь на каго натрапіў. Я вашы артыкулы чытаю, ніводнага, здаецца, не прапусціў. Ведаеце, якая ў мяне да вас будзе просьба? Скажыце вы, каб кожны дзень у газетах паведамлялі, колькі кіламетраў да Германіі, а то пытаю — ніхто як мае быць не ведае: адны кажуць сто, а другія паўтараста. Ну, а калі нельга ў маскоўскіх, няхай у армейскай друкуюць. Я спадзяюся, да свята скончым. У мяне маці ў Бійску. Піша, што чакае з дня на дзень, хварэе, баіцца, што не датрывае...»

Я сустрэў групу партызан-яўрэяў, яны памагалі ачышчаць сутарэнні і гарышчы ад фашыстаў. Я разгаварыўся з дзвюма студэнткамі — Рахіллю Мендэльсон і Эмай Горфінкель, яны расказалі, што былі ў гета. Немцы ледзь не кожны дзень адпраўлялі партыі ў Панары — там забівалі. Жывыя павінны былі працаваць, іх пасылалі пад канвоем. У гета была падпольная арганізацыя супраціўлення. Яе ўдзельнікі палілі склады, закладвалі міны, забівалі гітлераўцаў. Падрыхтоўваліся масавыя ўцёкі. На чале арганізацыі стаяў віленскі рабочы, камуніст Вітэнберг. Немцы пранюхалі пра яго і запатрабавалі, каб ён з'явіўся, інакш яны знішчаць усё гета. Вітэнберг сказаў таварышам: «Вы здолееце працаваць і без мяне. Не хачу, каб з-за мяне ўсіх забілі...» Яго закатавалі. Пяцістам зняволеным удалося ўцячы; яны змагаліся ў атрадах: «За перамогу», «Мсціўцы», «Смерць фашызму». Рахіль і Эма да вайны былі студэнткамі, любілі літаратуру. Цяпер у іх у руках былі не кнігі, а ручныя гранаты. Яны весела смяяліся: падышлі іншыя — у мяне захавалася фатаграфія: я з групай партызан.

На наступны дзень быў загад аб вызваленні Вільнюса: немцы ў пералесках пачалі здавацца. Я зноў блукаў па вуліцах, гаварыў з жыхарамі. Людзі мелі страшэнны выгляд — пяць дзён прасядзелі ў падвалах, часта без яды, нават без вады; але амаль усе ўсміхаліся — самае горшае было ззаду. Трупаў на вуліцах больш не было. Салдаты выносілі з нямецкіх машын розныя транты, казалі, што будуць выдаваць хлеб.

Я вячэраў з ваеннымі. Потым маёр правёў мяне ў пакінутую кватэру. Па ўсім было відаць, што тут былі не немцы — у шкляным слоіку я знайшоў сухары з чорнага хлеба, а ў старажытнай шкатулцы, дзе некалі, відаць, захоўвалі сямейныя каштоўнасці, недакуркі цыгарэт. На сценах віселі фатаграфіі — групы гімназістак, дама з наколкай, малады чалавек у польскай ваеннай форме. Пад сталом валялася паштоўка з відам Ніцы, на паліцчы стаялі кнігі — польскія і французскія. Маёр мне пакінуў вялікую свечку і я наважыў пачытаць французскі раман. Прачытаў я старонак дваццаць ці трыццаць і кінуў. Што мне да таго, што герой не можа рашыцца пакінуць жонку і пераехаць да каханкі? Паспрабаваў я заснуць, але сон не ішоў. І раптам мне стала страшэнна сумна, пакутваў жа чалавек у гэтым рамане з-за тонкасці ў каханні. Можа, яны сустрэліся ў Ніцы. Герой чэхаўскага апавядання сустрэў даму з сабачкам у Ялце. Шчасця не было, але не закопвалі жывымі, не саджалі ў душагубкі. Не жылі ў заўсёдашнім суседстве са смерцю, як цяпер. Напэўна, жонка маёра чакае пісьма ад яго ці паведамлення «выбыў з часці». Жахлівая вайна, нават цяпер, калі блізка перамога! А можа іменна ад таго, што перамога блізка, можна задумацца, засумаваць?..

Я прыўзняў дыван, якім маёр завесіў акно. Развідняла, раніца была пахмурая, часам чуліся стрэлы. З дому, што насупраць, выбегла кошка і пранозліва закрычала. Я лёг і заснуў.

Пераклад з рускай мовы.

ПАЭТЫЧНА, ЗАЙМАЛЬНА

«Брацікам і сястрычкам» — так называецца кніга паэта Хаіма Мальцінскага. У ёй шмат шчырых вершаў для дзяцей малодшага ўзросту. У аўтара багаты літаратурны вопыт, ён ведае псіхалогію дзяцей, іх свет, не дакучае празмернай дыдактыкай, спрошчанай павучальнасцю, а раскрывае перад чытачамі ў паэтычна-казачнай форме старонкі жыцця, абуджае ў юных сэрцах прагу да светлага і добрага. Мальцінскі піша на яўрэйскай мове, і трэба аддаць належнае перакладчыкам — яны не пайшлі па дарозе абыякавага, літаральнага пераказу страфы, а імкнуліся знаходзіць дынамічныя рытмы, багатыя алітэрацыі і асанансы, свежую рыфму, хоць, можа, і не заўсёды гэта ім удаецца.

Повен мастацкіх фарбаў і гукаў верш «Вуліца вясновая».

Снег счарнелы
У цянёк
Палахліва горнецца.
Ды ад дворніцы не ўцёк —
Адшукала дворніца.

І вось мы ўжо, здаецца, бачым гэтую працавітую жанчыну:

Дужая
і лоўкая,
Шась ды шась рыдлёўкаю.

Яшчэ адзін скупы, але выразны штрых, які дае ўяўленне аб вясновай пары:

Кепска снегу
ў кузаве —
І трасе, і тузае.

Шмат дасціпнага і жартаўлівага ў вершы «Я і я, і я, і я...»

Я змайструю сам ракету.
Я злаўлю ў Амуры кету.
Я ў любой рабоце ўпарты.
Я цвіком парэзаў парты.
Я ахайны. Толькі зноўку
Я згубіў сваю насоўку.

І абрываецца бясконцы дыялог пахвальбы аўтарскай лаканічнай заўвагай: «Так і меле пустамеля...»

Маляўнічыя абразкі і сцэнкі, праломленыя праз прызму дзіцячага ўспрымання, сустракаем у творах Х. Мальцінскага «Жарабятка», «Трусікі», «Суніцы», «Зімовыя вершы».

На жаль, у добрай кніжцы натыкаешся і на прыкрыя зрывы. Так, у вершы «Што прыснілася Барысу» ёсць такія неахайныя радкі:

Узяла яна (вавёрка. — **С. Ш.**)
пруток
І з прутком к Барысу скок...

Пруткамі, як вядома, робяць панчохі і шкарпэткі, а перакладчык замест слова «дубец» ужыў слова «пруток». У іншых вершах замест слова «жуе» ўжыта слова «жве». Рэжуць вуха выразы — «ён гультай і капрызуля», «і ён, атросшы стому»...

Гэтыя недахопы зніжаюць мастацкую якасць цікавай кнігі.

С. ШУШКЕВІЧ.

Удзельнікі Баркалабаўскага вакальнага ансамбля Быхаўскага раёна сустрэліся нядаўна з музычным кіраўніком Беларускага дзяржаўнага ансамбля песні і танца К. Паплаўскім.

Самадзейныя артысты падзяліліся з госцем творчымі задумамі, выканалі лепшыя творы свайго рэпертуару. Некалькі старадаўніх малавядомых песень К. Паплаўскі запісаў. Сярод іх — беларуская народная песня «Мароз».

Баркалабаўскі вакальны ансамбль добра вядомы ў Магілёўскай вобласці. Удзельніцы ансамбля неаднаразова выступалі з канцэртамі ў калгасах вобласці.

Вакальны ансамбль рыхтуе новы рэпертуар. К. Паплаўскі даў самадзейным артыстам парады па выкананню асобных песень. Наш нештатны фотакарэспандэнт А. Борчык сфатаграфаваў К. Паплаўскага ў час гутаркі з удзельніцамі Баркалабаўскага вакальнага ансамбля.

НАШЫ ГОСЦІ

У ПРАГРАМЕ — ЛІСТ І ДЭБЮСІ

Для дырыжыравання ў чарговым канцэрце Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР быў запрошаны да нас з Масквы Віталій Катаеў, які выбраў для выканання творы двух геніяльных мастакоў — Ліста і Дэбюсі. Ці правамерны паказ у адной канцэртнай праграме творчасці такіх знешне «розных» аўтараў? Мне здаецца, правамерны. Дырыжор мае магчымасць раскрыць увесь дыяпазон свайго творчага «я» пры інтэрпрэтацыі музыкі, здавалася б, супрацьлеглых па эмацыянальнаму характару кампазітараў: палымянага, страснага Ліста і рафінаванага, пяшчотнага і часцей за ўсё задумення сумнага Дэбюсі. Гэтыя два вялікія музыканты ў сваіх творах адлюстравалі «не столькі карціны прыроды, колькі пачуцці чалавека праз яго адносіны да прыроды».

Гаворачы аб канцэрце з твораў Дэбюсі і Ліста, нельга не сказаць пра гарачую любоў абодвух кампазітараў да Расіі, да яе музычнай культуры, іх шчырую дружбу з вялікімі рускімі кампазітарамі. Калі праграмнасць музыкі Ліста мела ўплыў на творчасць рускіх кампазітараў-«кучкістаў» і француза Дэбюсі, то ў сваю чаргу музыка Мусаргскага і Рымскага-Корсакава станоўча адбілася на фарміраванні музычнай мовы і стылі геніяльнага французскага народа.

Выкананне ў мінулую нядзелю нашым сімфанічным аркестрам пад кіраўніцтвам В. Катаева твораў Дэбюсі супала з юбілейнай датай — стагоддзем з дня нараджэння гэтага кампазітара. У праграму ўвайшлі яго накцюрны «Воблакі» і «Святы», пралюд «Пасляпаўднёвы адпачынак фаўна», сімфанічны трыпціх-паэма «Мора». Цяжкасць выканання гэтых твораў, як і ўсёй музыкі Дэбюсі, незалежна ад жанра, заключаецца ў тым, што іх варта іграць толькі так, як напісана ў аўтара, строга прытрымліваючыся яго ўказанняў і дамагаючыся філіграннай нюансіроўкі. Сапраўды, бадай, што, няма іншага кампазітара (апрача Скрабіна), у якога б гэтак дэталёва былі прадуманы і вызначаны дынамічныя і тэмпавыя змены, як у Дэбюсі. Над яго партытурамі вельмі складана працаваць, яны патрабуюць ад дырыжора і аркестра шмат увагі, часу і намаганняў. Інакш увесь свет трапяткіх, пяшчотных, задуменных радасных вобразаў музыкі будзе разбураны, знікнуць тыя непаўторныя музычныя блікі, гукавы светацені, ігра тэмбраў, якімі кампазітар раскрывае свае бачанне навакольнага жыцця.

На маю думку, на канцэрце добра адчувалася ўменне і дырыжора і аркестра глыбока прачытаць музыку Дэбюсі, уменне музыкантаў не толькі самім адчуць і перадаць вобразы і думкі кампазітара, але і перадаць сваё адносіны да іх слухачам. Праўда, часу на рэпетыцыі гэтай складанейшай праграмы аркестру было ўдзелена недастаткова. Вось чаму атрымаўся разнабой у першых тактах «Воблакаў», адсутнічала роўнае гучанне ў «Святах» — гэтай карціне народнай весялосці; вось чаму ў эскізе «На моры ад світання да поўдня» з паэмы «Мора» вельмі «зямная» гучнасць даходзіла да непатрэбнай рэзкасці медных духавых інструментаў і было мала «сонечнасці» ў трэцім эпізодзе «Дыялог ветру і мора» з той жа паэмы.

Дырыжор В. Катаеў і саліст лаўрэат II Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага Ін Чэн-цзун (КНР).

І ўсё ж у канцэрце гучаў дух Дэбюсі, адчувалася не толькі мысленне геніяльнага кампазітара, але і водар яго музычных вобразаў. Дырыжор і выканаўцы ўзбагацілі сябе і слухачоў цудоўнай музыкай. Што ж датычыцца некаторых недапрацовак, — дык яны з часам, пры паўторным выкананні гэтых твораў, знікнуць.

Калі праграма першага аддзялення расказвала больш аб патаемных пачуццях, ціхім і пяшчотным роздуме чалавека і дырыжор пры гэтым раскрыў свой тонкі інтэлект, то другое — лістаўскае аддзяленне — дае права гаварыць нам пра яркі тэмперамент нашага госця, пра яго ўменне ляпіць вобразы вялікай эмацыянальнай сілы. Выкананая ў канцэрце папулярная сімфанічная паэма «Тасо» Ліста знайшла ў асобе В. Катаева добрага інтэрпрэтатара. Дырыжор вельмі добра супаставіў тры раздзелы паэмы: «Скаргу», «Баль» (менуэт) і «Трыумф». Усе вобразы сімфанічнага твора прагучалі маштабна, без ілжывай слязлівасці і непатрэбнай пампезнасці ў фінале.

Блiскуча праявіў сябе В. Катаеў і як акампаніятар салісту ў Другім фартэпіянным канцэрце Ліста. Яго акампанемент вельмі гнуткі па руху, цудоўна адцяняў фартэпіяна ў ансамблі, а аркестр выдатна гучаў у сольных эпізодах.

Гаворачы аб выкананні лістаўскага канцэрта, варта перш за ўсё сказаць аб выдатным салісце — маладым кітайскім піяністе Ін Чэн-цзуне — студэнце Ленінградскай кансерваторыі, які на II Міжнародным конкурсе імя Чайкоўскага атрымаў званне лаўрэата і другую прэмію. Прырода шчодра ўзнагародзіла яго талентам. У Ін Чэн-цзуня вялікі тэмперамент, багаты тэхнічны апарат: акорды, актавы, двайныя ноты, бліскучыя пасажы, пяшчотныя піянісіма і грамавыя фортэ — усё атрымліваецца бездакорна. Варта сказаць пра рэдкую здольнасць «імправізацыйнасці» выканання ў піяніста.

Ін Чэн-цзунь выдатна выканаў не толькі канцэрт Ліста. Ён лёгка сыграў ф-мольны «эцюд» Ліста з серыі «Эцюды гранічнай цяжкасці», шчыра ўзрадаваў аматараў музыкі і гарачых сяброў кітайскага народа, пазнаёміўшы іх з двума чароўнымі нацыянальнымі танцамі з музыкі кітайскага кампазітара Ду Мінсіна да балета «Рыбка-прыгажуня».

Гэты сімфанічны канцэрт трэба аднесці да ліку яркіх падзей у музычным жыцці рэспублікі.

І. НІСНЕВІЧ.

Па гарадах Паволжа і Кубані, па маляўнічых курортных мясцінах Крыма і Каўказа праходзіла сёлетняе гастрольнае падарожжа Дзяржаўнага ансамбля танца БССР (мастацкі кіраўнік А. Апанасенка).

У мінулую суботу ансамбль пачаў свой новы сезон у Мінску.

На здымку — «Беларуская ўраджайная» ў выкананні ансамбля.

Фота Ул. КРУКА.

ВЫСТУПАЕ ТУРАЎСКІ НАРОДНЫ

Глядзельная зала Жыткавіцкага раённага Дома культуры поўна людзей. Жыхары гарадскога пасёлка прыйшлі на канцэрт народнага хору Тураўскага Дома культуры.

Адкрываецца заслона. На сцэне — 50 самадзейных артыстаў у беларускім нацыянальным адзенні.

Канцэрт пачаўся выкананнем беларускай народнай песні «Між Дняпром і Сожам» у музычным суправаджэнні кіраўніка хору Мікалая Бяспалава. Затым выконваецца беларуская жартоўная песня: «Ой, дык жонка мая». Песні змяняюцца «Сібірскім танцам» у выкананні танцавальнага калектыву пад кіраўніцтвам Ніны Дамашкевіч.

Кожны нумар канцэрта гледачы адабраюць апладысментамі. Асабліва горача яны апладзіравалі самадзейнаму артысту Рыгору Амельшыну, які з майстэрствам спяваў беларускую песню «Нёман» і сатырычныя куплеты.

І. НОВІКАЎ.

ФРАНЦ

АСАБІСТАЯ УЛАДА

ЦЕНЬ НАД ФРАНЦЫЯЙ.

Мал. Ул. БАРАНОЎСКАГА.

МАСТАЦТВУ — МАЛАДОСЦЬ ДУШЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

дае) і яшчэ цяжэй знайсці арганічнае гэтаму зместу выяўленне. Вось такія маладыя людзі і хаваюцца за крыклівы шчыт «дэдраматызацыі», якая вызваляе іх ад цяжкага пазнання гармоніі ў жыцці і мастацтве. З іх вуснаў і чуюцца крыкі: «Далоў сюжэт!» Таму што яны бяссільныя стварыць яго.

Для стварэння глыбокаёмістага сюжэта патрэбна глыбокае бачанне жыцця, не гаворачы ўжо аб таленце і майстэрстве. Але ўся бяда ў тым, што сюжэт у нашым кінамастацтве аддадзен на водкуп заўзятым закройшчыкам. Яны знізілі яго да бульварнай кінематаграфічнай чытаніны, апашлілі яго, і гэта выклікае законны пратэст. Сапраўды, такой «займальнасці» можна сказаць — далоў! Але псеўданаватары выплюхваюць з вадой і дзіця. Яны адмаўляюць сюжэт, як прынцып ідэйнай і творчай арганізацыі жыццёвага матэрыялу, як ідэйную платформу пісьменніка, з якой ён вядзе размову з гледачом.

На жаль, мы яшчэ не навучыліся ствараць ідэйна значныя і вострыя сюжэты ў нашых карцінах. Іншы фільм быццам бы і «закручаны», але ўжо з першых кадраў амаль можна прадугадаць яго канец. Такія карціны не прыносяць гледачу асалоды пазнавання, угадвання нечаканасці праяўлення чалавечага характару, чалавечых учынкаў і г. д. У нашым кінамастацтве яшчэ вельмі мала сюжэтаў, якія вынікаюць з псіхалагічных сітуацый, філасофскага асэнсавання жыцця. З якой прыемнасцю ўспамінаеш даўжэнкаўскія карціны, сюжэты якіх былі цалкам пабудаваны на філасофскіх канцэпцыях мастака! Між іншым, драматургію Даўжэнкі некаторыя таксама лічылі бессюжэтнай, разумеючы пад сюжэтам прымітыўнае сутыкненне і «закрутку» вонкавых падзей. А прагрэсіўны амерыканскі фільм «Дванаццаць разгневаных мужчын» бліскуча даказвае, што без усялякіх знешніх сутыкненняў можна стварыць вельмі напружаны сюжэт. Мы нечакана ўбачылі, што для сюжэта не абавязкова знешняе дзеянне. А гэта ж таксама наватарства (без двукоссяў), што рухае наперад майстэрства сюжэта.

Мне чамусьці думаецца, што фільм «Чалавек ідзе за сонцам» створан у запале палемікі з сюжэтам. Мне глыбока імпануе паэтычны запеў гэтага фільма, яго сонечная танальнасць, арыгінальнасць рэжысёрскага і аператарскага вырашэння. Але я не магу згадзіцца з яго палемічнай канцэпцыяй, калі аўтары дэманстратыўна пагарджаюць сюжэтнай арганізацыяй жыццёвага матэрыялу (калі не прымаць за «сюжэтны» прыём сам рух хлопчыка за сонцам).

Агульнавядома, што фільм, як кажуць, «не прайшоў на гледачы». Паклоннікі гэтага фільма сцвярджаюць, што глядач быццам яшчэ не дарос да разумення яго наватарскай сутнасці. Але сапраўднае наватарства, між іншым, заўсёды знаходзіла водгук у сэрцах мільёнаў. Успомнім карціны «Чапаеў», «Дэпутат Балтыкі», «Мы з Кранштата», «Сустрэчы», «Член урада» і многія іншыя кінатворы 30-х гадоў. Для свайго ж часу яны таксама былі высока наватарскімі. Але яны адразу сталі сцягам савецкага кінамастацтва, таму што народ прызнаў іх, узяў на сваё духоўнае ўзбраенне. Сённяшні культурны ўзровень савецкага народа значна вышэйшы за даваенны, і ўсё-такі масавы глядач не прыняў чалавека, які ішоў за сонцам, не ўзяў яго на сваё духоўнае ўзбраенне. Значыць, наўрад ці можна тут гаварыць аб сапраўдным наватарстве, якое заўсёды звязана з новымі, у першую чаргу, ідэйнымі адкрыццямі, з новым бачаннем жыцця, а не з фармальнымі выкрутасамі і завіхрэннямі. «Чалавек ідзе за сонцам» — хутчэй цікавы эксперымент і не больш. Як эксперымент ён мае права на жыццё і ўвагу, але ўзнімаць яго на шчыт і рабіць эталонам наватарства, на мой погляд, больш чым неабгрунтавана. І, бадай, шкодна. Шкодна таму, што гэта можа накіраваць нявопытную творчую моладзь не па тым шляху пошукаў, па якім ідуць сёння, да прыкладу сказаць, маладыя рэжысёры Чухрай, Хуцыеў, Алаў, Наумаў і інш., а на абочыну ад галоўнай магістралі.

РАЗМОВУ аб гэтым фільме я пачаў не выпадкова. На нашай студыі працуе цяпер значная група творчай моладзі. Яна таксама занята напружанымі пошукамі новага і ў гэтых пошуках таксама не пазбаўлена часам крайнасцей. І ў яе асяроддзі назіраюцца спробы кананізаваць гэты фільм, зрабіць яго ледзь не сцягам. Зразумела ж будзе крыўдна, калі прыхільнікі яго ахвяруюць у сваіх работах смелымі ідэйнымі пошукамі ў імя чыста фармальных вырашэнняў. А такая тэндэнцыя ўжо намячаецца ў некаторых работах маладых рэжысёраў, аператараў і мастакоў. Вельмі ўжо заўважаецца жаданне зрабіць уражанне незвычайным ракурсам, мудрагелістым размяшчэннем святла і ценю, падкрэсленай арыгінальнасцю праходаў і праездаў і г. д.

Нічога заганнага ў гэтым няма. Чым ярчэй, вастрэй, цікавей пабудаваны кадр, тым лепш для фільма. Важна толькі, каб гэта было падпарадкавана галоўнай і адзінай задачы — глыбокаму раскрыццю чалавечых вобразаў. Але, на жаль, такая падпарадкаванасць не заўсёды існуе. І трэба вельмі ўдумліва і цярпліва растлумачваць маладым таварышам неправамернасць некаторых іх захапленняў, папярэджваць «адкрыццё» даўно адкрытых Амерык. Многае ж, што некаторыя «наватары» напісалі на сваіх сцягах сёння, было ўжо гадоў 30—40 таму назад. Тады ж таксама замахваліся на сюжэт, таксама лічылі яго штучнай перашкодай паказу свабоднага патоку жыцця. Дайшло да таго, што пачалі ствараць так званыя «агітпрапфільмы» — гібрыд хронікі і мастацкага домыслу. На шчасце, гэтая мода вельмі хутка прайшла.

Было захапленне і літаратурна мудрагелістымі сцэнарыямі. Іх называлі тады «эмацыянальнымі». У іх было ўсё: і пафас, і лірыка, і віртуознае апісанне пачуццяў, эмоцый. Не было толькі таго, што можна было здымаць. Гэта плынь была настолькі моднай, што перад ёй не ўстаяў нават В. Пудоўкін. Па «эмацыянальным» сцэнарыі Ржашэўскага ён паставіў тады свой самы няўдалы фільм «Просты выпадак» («Вельмі добра жывецца»), аб якім таленавіты рэжысёр з сумам успамінаў да апошніх дзён свайго жыцця.

Але і гэты чад хутка развеяўся, калі ўсе ўбачылі, што кароль голы.

Як шкада, што сёння зноў пачалі пакланяцца гэтаму каралю, які з'явіўся на старонках многіх сцэнарыяў ва ўяўна літаратурнай мантыі.

І «паток жыцця» быў калісьці. Але ён знайшоў сваё правільнае рэчышча. Хто з кінематаграфістаў старэйшых пакаленняў не памятае плённую дзейнасць «Кінавока», ці «кінокаў», як тады называлі стваральнікаў новай плыні Дзігу Вертава, Эсфір Шуб і іншых? Яны ж таксама выступалі за «паток жыцця», але паток яны шукалі ў самім жыцці, у рэальнай сапраўднасці. Толькі іх кінавока фіксавала не ўсё, што трапляла ў поле яго зроку, а найбольш характэрнае і тыповае для свайго часу. Так быў створан незабыўны дакументальны фільм «Тры песні аб Леніне», так былі створаны многія кінадакументы тых гадоў, якія паклалі пачатак высока грамадзянскаму жанру савецкай кінематаграфіі.

Былі, нарэшце, і доўгія праходы і праезды (у карцінах Даўжэнкі яны даведзены да класічнага завяршэння), былі неверагодныя ракурсы, светацені, галавакружальныя кампазіцыі кадраў (калі ўспомніць карціны Куляшова, работы аператараў Галаўні, Кузняцова, Масквіна, Манахава, Цісе і інш.). А чаго варты былі ФЭКСЫ! (Фронт эксцэнтрычнага мастацтва) з іх віртуознымі трукамі і навацыямі!..

Многае з таго, што сёння выдаюць за «наватарства» — ужо было! І гэта трэба ведаць, каб не паўтараць і не рабіць сенсацыйных «адкрыццяў». А ўжо калі паўтараць, то на нейкай новай аснове, на ўзроўні сучаснага творчага пераасэнсавання мінулага вопыту.

Лепшыя фільмы маладых кінематаграфістаў паказваюць, што творчая моладзь здольна па-новаму пераасэнсаваць вопыт мінулага, развіць яго і ўзняцца на новыя творчыя вяршыні савецкага кінамастацтва. Трэба толькі своечасова папярэджваць яе ад самамэтных фармальных захапленняў. Таму ўказанне Цэнтральнага Камітэта КПСС аб тым, што пошукі новых форм і сродкаў мастацкай выразнасці ў работах асобных кінематаграфістаў не накіраваны на раскрыццё багацця асобы савецкага чалавека, а носяць фармальна самадаўлеючы характар — моладзі трэба памятаць у першую чаргу.

А ўсім нам неабходна памятаць, што «галоўнае павінна заключацца не ў тым, каб крытыкаваць ужо створаныя слабыя ў ідэйна-мастацкіх адносінах кінафільмы, а ў тым, каб своечасова прадухіляць з'яўленне такіх фільмаў, папярэджваць магчымыя зрывы і няўдачы асобных работнікаў кіно шляхам аказання ім дапамогі парадамі, гутаркамі з імі і г. д.».

У святле гэтага ўказання ЦК КПСС трэба прызнаць, што на нашай студыі не зусім правільна разумеюць задачу выхавання моладзі. Яна аб'яднана ў так званае «маладзёжнае аб'яднанне» і тым самым неяк штучна адгароджана ад старэйшых пакаленняў кінаработнікаў. Пры такім размежаванні вельмі цяжка даваць парады, праводзіць гутаркі, дзяліцца вопытам і па-таварыску папярэджваць ад магчымых зрываў і памылак. Таму не дзіўна, што творчы старт нашых маладых кінематаграфістаў быў не зусім удалым. Фільмы аб юных героях, аб дзецях, кінакарціна «Дзень, калі спаўняецца 30 год», не апраўдалі надзей гледачоў. Амаль усе яны слабыя, а некаторыя проста бездапаможныя.

І тут, відаць, менш за ўсё вінавата сама моладзь. Былое кіраўніцтва студыі навязала ёй недабраякасныя сцэнарыі, не параіўшыся ні з Саюзам кінаработнікаў, ні з творчымі секцыямі. І атрымалася тое, чаго і трэба было чакаць.

Але ў далейшым гэтага не павінна быць.

Хочацца спадзявацца, што будучы з'езд аб'яднае ўвесь творчы калектыў студыі, а пра моладзь пачне клапаціцца ўся творчая грамадскасць і, у першую чаргу, Саюз кінаработнікаў. І не трэба праводзіць грань паміж моладдзю і старэйшымі пакаленнямі. Грань гэтая ў многім вельмі ўмоўная. Даўно ўжо даказана, што справа не ў фізічнай, а ў душэўнай маладосці. «Стары» Ю. Райзман паставіў на дзіва малады фільм «А калі гэта каханне?». Міхаіл Ром таксама ходзіць у «старых», а смеласці яго фільма «Дзевяць дзён аднаго года» могуць пазайздросціць вельмі многія маладыя. У той жа час многія маладыя ў сваіх фільмах выглядаюць старымі, а часам — руцінёрамі: яны баяцца смеласці, хапаюцца за выратавальныя штампы, баяцца ідэйнай вастрыні.

АДНА ДУМКА і адно жаданне павінны аб'яднаць усіх нас: дапамагаючы адзін аднаму, ствараць сапраўды наватарскія, патрэбныя савецкаму народу фільмы, кіруючыся адзіным і бясспрэчным законам: сапраўднае наватарства і народнасць у мастацтве — непадзельныя.

ВОСЕНЬ.

Фотаэцюд Ф. КУЧАРА.

ІХ НОРАВЫ, ІХ МАРАЛЬ

КАЛІ НЕ УСЕ ДОМА

У звычайным жыцці талеркі лятаюць толькі пры сямейных скандалах і з'ява гэта мае строга абмежаваны характар. Але ў «вялікім, заходнім» свеце ўсё робіцца зусім інакш. Звернемся да фактаў.

Нядаўна ў Вісбадэне, цудоўным курорце ля падножжа аснежаных гор, адбыўся кангрэс УФО, у якім прынялі ўдзел каля тысячы уфолагаў. Набярыся спакою, чытач! Заходні друк так тлумачыць, што гэта такое:

«Уфолагі — гэта людзі, якія не толькі вераць у таямнічыя касмічныя целы, што аблятаюць Зямлю, але і самі прымаюць удзел у іх палётах...»

Калі некалькі год назад ваенны міністр ЗША Джэмс Фарэстол, спалохаўшыся «лятаючых талерак», выскачыў з акна небаскроба, дык ён быў, проста кажучы, вар'ятам. Але з таго часу навука уфалогія зрабіла дзіўныя поспехі. Растлумачым, што УФО гэта — скарочаная назва «Unbekannte Flug — Objekte» (г. зн. «Невядомыя лятаючыя аб'екты» — С. К.). Цяпер кожнаму, хто сумняваецца ў існаванні такіх аб'ектаў, прапануецца «мноства самых пераканальных фактаў»:

1. «Лятаючыя талеркі», ці УФО маюць экіпажы, якія складаюцца з жыхароў планет, ці уранідаў — чалавечых істот з далёкіх светаў.

2. Дзве такія істоты адрэкамендаваліся уфолагам — іх завуць «Кумар» і «Аштар».

3. Зорныя падарожнікі гавораць больш чым на 60 зямных мовах, але больш ахвотна яны гавораць на нямецкай мове.

4. У складзе экіпажаў «талерак», што прылятаюць з Марса і Венеры, ёсць таксама і жанчыны. Гэтыя жанчыны — высокага росту, у іх светлыя валасы і блакітныя вочы.

Адкуль гэта вядома? Вельмі проста — ад людзей, што ўступалі з імі ў кантакты! Не, не! Гэта не майстар шпіянажу Лемнер і не яго супрацоўнікі! У ліку асоб, што мелі кантакты з «лятаючымі талеркамі», лічацца гандляр збожжам Шмідт і гандляр электратаварамі Андэрсан з ЗША, хатняя гаспадыня Эрыка Вайндт з Гослара. Яны і паведамілі кангрэсу ў Вісбадэне аб тым, як падарожнічалі ў «лятаючых талерках». Напрыклад, Шмідт дасягнуў нават Паўночнага полюса, дзе ўбачыў савецкія падводныя лодкі, што займаліся там антыамерыканскімі дзеяннямі. Вы толькі падумайце, якая пільнасць!..

Другі уфолаг, не жадаючы адставаць ад першых трох, што «мелі кантакты», паведаміў на кангрэсе, што, падаючы знакі «лятаючаму аб'екту», зламаў сабе палец. (Пры гэтым быў пакалечаны менавіта палец, а не яго асліныя вушы!). Але гэты палец быў імгненна вылечаны пры дапамозе праменя энергіі, пасланага з касмічнага карабля. Цудоўна, хіба не праўда?

Калі б я напісаў, што на кангрэс накіравалі паліцэйскага, які неадкладна змясціў усіх удзельнікаў у дом для вар'ятаў, дык гэта было б адзінай хлуснёй у маім артыкуле. Я асцерагаюся сцвярджаць гэта! У сапраўднасці ў кангрэсе уфолагаў прыняў удзел нават прафесар Гетынгенскага універсітэта, пра кангрэс зусім сур'ёзна пісалі ў навуковых часопісах.

Ну, што ж! Мы ўжо гаварылі, што Фарэстол, спалохаўшыся «лятаючых талерак» выскачыў з акна. Няма сэнсу ўтрымліваць ад гэтага і іншых вар'ятаў!

Марцін ГУНДТ.

З часопіса «Нейес Лебен».

ШТО ЗНАЧЫЦЬ БЫЦЬ СУМЛЕННЫМ У ЗША!

Нядаўна ў горадзе Лос-Анжэлесе шафёр аўтамашыны, якая прыбірае смецце, Дуглас Джонсан у час работы знайшоў скрутак, у якім аказалася не больш, не менш як чвэрць мільёна долараў! Сумленны працаўнік, які прывык усё жыццё зарабляць на хлеб сваёй працай, не мог паступіць інакш, як здаць сваю знаходку ў паліцыю.

Фатаграфія Джонсана была змешчана ў многіх газетах, яго высакародны ўчынак стаў вядомы ўсім. І вось тут адбылося штосьці нечаканае: Дуглас Джонсан стаў... пасмешышчам «свабоднага свету». Калі б ён хоць быў белы, яго маглі б палічыць проста дзіваком. Але Джонсан — негр. А прызнаць за неграм такую якасць, як сумленнасць... Не, гэта ўжо занадта! «Дабрачынныя» буржуазныя газеты Лос-Анжэлеса абрушылі на Джонсана град насмешак і здзекаў. Урэшце на яго павесілі ярлык «самага бязглуздага хлопца на свеце».

Гаспадар западозрыў, што бедны прыбіральшчык смецця псіхічна хворы і зволіў яго з работы. Але гэтага мала! Паколькі партрэт Дугласа Джонсана ведае кожны, ён, каб пазбегнуць здзекаў натоўпу хуліганаў, можа выходзіць з дому толькі ўночы. Калі Джонсан выдаткуе ўзнагароду, выдадзеную яму за знаходку, то застанецца перад пагрозай голаду і галечы.

Такі трагічны лёс сумленнага чалавека ў «цытадэлі свабоднага свету». Такая цана сумленнасці за акіянам, дзе нястрымная прага да нажывы падрывае маральныя ўстоі чалавечага грамадства.

ПРАЗ ІГОЛКАВАЕ ВУШКА

Упершыню ў гісторыі Аўстраліі грамадзянінам гэтай краіны прызнан аўстраліец - абарыген, які належыць да аднаго з плямён, што насяляюць паўночную тэрыторыю Аўстраліі. Для гэтага запатрабавалася рашэнне вярхоўнага суда тэрыторыі. Усе астатнія туземныя жыхары лічацца «падапечнымі асобамі» і не карыстаюцца грамадзянскімі правамі. Яны жывуць у спецыяльна адведзеных рэзервацыях. Колькасць асоб туземнага паходжання з іншых тэрыторый, якія атрымалі грамадзянства ў сваёй краіне, налічваецца пакуль што адзінкамі.

ПАЛІЦЭЙСКІЯ І КАНТРАБАНДЫСТЫ

Нью-йоркская паліцыя доўга і ўпарта шукала склад кантрабандных наркотыкаў. Нарэшце намаганні ахоўнікаў парадку ўвянчаліся поспехам: склад наркотыкаў быў знойдзены. Ён аказаўся ў памяшканні, дзе знаходзіцца... федэральнае ўпраўленне ЗША па барацьбе з кантрабандай і гандлем наркотыкамі! Гандляры гераінам і іншымі ядамі захоўвалі свой тавар на паверх вышэй за гэту ўстанову. Вось ужо сапраўды бяспечнае месца. Цікава, ці сапраўды паліцыя не ведала аб гэтым?

ГАЛОПАМ ПА ЕЎРОПЕ

У ЗША пашыраны такі анекдот: нейкі амерыканец з Тэхаса робіць кругасветнае падарожжа на рэактыўным самалёце. Гід тлумачыць: «У цяперашні момант мы пралятаем над Францыяй. Францыя гэта краіна...» Амерыканец перабівае: «Не будзем разменьвацца на дробязі. Дастаткова называць кантыненты...»

Гэты анекдот блізкі да сапраўднасці. Многія амерыканцы робяць падарожжы па праграме, распрацаванай турысцкім бюро ЗША, якая так і называецца: «Еўропа за тры дні». У рамках гэтай «звышгукавой праграмы» на наведанне, напрыклад, славутага парыжскага Луўра адводзіцца... некалькі мінут. Толькі адзін позірк на Венеру Мілоскую, такі ж беглы позірк на Монну Лізу і... галопам далей. Словам, «не будзем разменьвацца на дробязі».

АДН.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 01350.

Друкарня выдавецтва «Звязда».